

Nahý v trní

I.

Tento nadpis naznačuje, jak se nyní máme. Není pro nás docela žádná konjunktura, pro nás lidi t. zv. levice. Toto pojmenování označuje lidi, kterým se oškliví válka, kteří si přejí smíření národů, kteří vidí bláznovství a škodu v nebetyčných už celních přehradách, a kteří věří v nutnost také hospodářství rozumově organisovat. Síly, které v tom všem usilují o pravý opak, mají nyní rozhodnou převahu. Pan Hitler dodal sebevědomí celé evropské reakci. V Německu naše ideové druhy vyhánějí, vězni i vraždí, nám se tady zatím jen vysmívají, ale ani to není příjemná posice, být hřebelcován strašným, kostrbatým, neušlechtilým vtípem „Venkova“ nebo „Národa“.

Poměr „Přítomnosti“ k levici po celou dobu byl dosti delikátní: souhlasili jsme vždy s hlavními jejími ideami, ale kritisovali jsme její pověry, nezachovávali jsme k ní tolik slepé věrnosti, abychom zavírali oči nad chybami jejích lidí; to nám vyneslo, že máme na levici právě tolik nepřátel jako na pravici a možná, že ještě jedovatějších. Kdyby šlo jen o „něco za něco“, bylo by tedy pro nás výhodné se nyní od levice odpoutat; poněvadž náš svazek s ní byl vždy jen velmi volný, snad by se to bylo povedlo i dosti nenápadně, kdybychom o to usilovali a to připravovali. Tomu však něco stojí v cestě: nikdy jsme více necítili svou příslušnost k levici tolik, jako když je nyní ve psí. Čím méně je konjunktury pro něco takového, tím více dospívám k přesvědčení, že churavý svět se dá vyléčit jen t. zv. levými prostředky, tím věrněji se řadím do té nyní slabší fronty, v jejímž postavení není nic skvělého, leda mimo tu dnes zrakům většiny ještě utajenou okolnost, že má pravdu.

Podívejme se tedy my, leví lidé, co jsme k sobě připoutáni stejným názorem, své situaci zpříma do očí. Rekneme-li, že je mizerná, nevydáváme se nebezpečí přehánění. Náš hlas má čím dále tím méně naděje, že bude slyšen. Všimne-li si ho někdo, tedy jen za speciálním účelem posměchu. Socialistické strany toliko s námahou se drží ve vládě a udrží se tam patrně jen za cenu generální linie ústupků. Budou za ty ústupky krutě kritisovány, ale musí to snést, neboť ničím by nepoškodily věc socialismu a patrně i demokracie tak, jako kdyby se vzdaly vlivu, který přese vše účastí ve vládě si zachovávají.

Probereme jeden bod za druhým. Ve všech se věci obrátily proti nám, a sami musíme míchat vodu do vína ze svých zásad, nikoliv ze strachu před útiskem, jako se děje v Německu, nýbrž z té příčiny, že v zimě ani sebe přesvědčenější přivrženec léta nemůže radit lidem, aby chodili bez kabátu, a poněvadž mezi vlky je zbraň logickou nutností. Nemůžeme filosofovat, jak bychom žili na měsíci. Jsme na př. pacifisté, a přichází na nás nyní truchlivá otázka, co si s tím

počneme ve světě tak málo připraveném pacifismu přijmout, a v situaci, která sama je posměchem mírumilovnosti. Z toho, že v našem susedství Hitler vychovává velký národ k válečné psychologii s takovou horlivostí a otevřeností, s níž srovnáno císařské Německo vypadá zcela nevinně, musíme i my vyvodit důsledky pro své chování. Svět ještě neviděl takového duševního zbrojení, jaké bylo zahájeno nad našimi severními hranicemi. Je jisto, že Hitlerovou válkou byli bychom i my zasaženi, ať chceme nebo nechceme. I pacifisté musí si uvědomovat, že k míru je vždy třeba dvou, jinak je jejich mírumilovnost jen dogmatická hra bez prospěchu pro kohokoliv. Co tedy má dělat přivrženec míru na úpatí hitlerismu? Jedno je zřejmo: nemůže si počínat tak jako dříve, z pouhé ješitnosti, aby zachránil čistotu své myšlenky. Jestliže dnešní Německo vychovává celý národ k vojenskosti zcela nestoudným způsobem, který ještě před rokem byl považován za nemožný, jestliže začíná budovat válečný průmysl a stavět strategické silnice a dráhy, také proti nám, nemůžeme bláznivě usuzovat, že se tak děje pro nic a za nic, jen proto, aby si Němci ukrátili dlouhou chvíli, a musíme počítat i s možností nejhorsí. Nejsme tak polohocíplí na duši a na instinktech, abychom si řekli, že bránit se netřeba. Nesmíme být všichni dohromady malou generací, která pohrbí to, co minulé generace národa v situacích o nic lehčích udržovaly a vybojovaly. Výmluvy na ušlechtilost by neplatily nad hrobem národa. Jestliže však se tady rozhodujeme pro obranu, jak se musí rozhodnout každý, kdo nemá instinkty podlomeny nebo politováníhodným způsobem zmateňny, vyplývají z toho určité důsledky. Psali jsme zde vždy pro snižování vojenského rozpočtu, pro pozvolné odzbrojování. To už, jakkoliv je nám to líto, se zachovááním svědomitosti a realismu činiti nemůžeme a raději to veřejně oznamujeme. Vycházkovou hůlkou se takové nebezpečí nezažehná. Německo musí znát připravenost susedů, musí vědět o risiku, jemuž by se válkou vydalo. Snad je to jediný způsob, jak je odvrátit od války. Kdyby mělo důvody domnívat se, že válka bude se podobat procházce v území nepohotového a špatně ozbrojeného suseda, můžeme při dnešní německé psychologii vsadit sto proti ničemu, že na takovou procházku bez rozpaků vyrazí. Vidíme právě, jak se snaží zacházet s Rakouskem. Můžete poradit Rakousku, aby se nebránilo? Byla by to ušlechtilá a životná rada? Nikoliv, vedle duševně a hmotně tak zbrojícího Německa pro odzbrojení psáti nemůžeme. Co jsme psali, platilo pro jinou situaci, a je marno se nám vysmívat, že jsme dříve psali tak a dnes jinak, neboť dospělý a rozumný člověk vždy se řídí podle situace.

Ale kde jsme se ocitli s ideou smíření národů, s tou nejsprávnější ideou, jaká může býti pojata lidstvem? Nelze si zastírat, že nám ji Hitler na několik let zničil, že z nás učinil kazatele do prázdna.

(Dokončení.)

F. Peroutka.

poznámky

Cesta nikam

Objevovali jsme se v tomto časopise za posledního půldru-
ného roku jako pochybovači o panující deflační teorii. Měla ta
teorie sice za sebou nejen agrárníky, nýbrž i tak zvučná a milá
jména, jako je Dr. Engliš, ale slavné jméno není všechno a také
politická moc nezaručuje držení pravdy. Proč jsme pochybo-
vali, bylo zde často vyloženo. Zejména jsme sledovali nedo-
statečným, když starým slůvkem deflace byla zastírána
celá krize výrobního a spotřebního řádu. To slůvko je proto
nebezpečné, že někteří lidé se jím uspokojují a podávají je jako
šidítko své touze po poznání. Jakmile si řeknou: hle, deflace
— myslí, že už vše objevili, a dále nepátrají. Jsme stále pře-
svědčení, že proděláváme krizi celého řádu — známky deflace,
které se ovšem vyskytují, nebyly více než ukazatelem stupně
horečky. Zjistí-li se deflační známky, není zjištěno mnohem
více, než když se konstatuje výše pacientovy teploty: o pů-
vodu choroby není tím řečeno nic. Deflační teorie vsadí k do-
mnění, jakoby současná krize vyplývala z finančních problé-
mů, a jakoby, až se tyto podaří urovnat, bylo zase dobře. Je
to podle našeho přesvědčení idylická iluze; podstata krize je
v rozporu s sociálního řádu. Provádění deflace podobá se tedy
podávání aspirinu: musíme být tak realističtí, abychom uznali,
že se tím může i ulehčit, ale musíme být zase tak realističtí,
abychom si uvědomili, že se tím choroba nepotlačí v ničím
podstatném. To si musíme uvědomit, i když nevíme dobře,
jakou praktickou cenu má zatím toto naše vědomí. Víme
přece, že my Čechoslováci sami sociální řád nepřebudujeme,
že jsme odkázáni na tempo pokroku světového a že tedy sami
nemůžeme krizi potříti, i kdybychom o ní jasně věděli vše, co
vědět je potřeba.

Deflace se u nás tedy provádí, jsme léčeni, ale, jak každý
bude souhlasit, vyléčeními se cítit nemůžeme. Žádná z našich
obtíží nezmizela, leckteré se zhoršily. Kdyby deflační teorie
měla pravdu, musilo by se nám již nyní věsti lépe. Není právě
to, že provedení deflace nepomohlo, důkazem, že deflační teorie
o krizi opomíjela většinu podstatných okolností?

Chceme tentokrát věnovat pozornost jedné deflační strán-
ce, snižování mezd a platů. To bylo provedeno, a v celém světě
bylo to provedeno důkladněji než snižování cen. Kam jsme se
s tím dostali? Je to, jak jsme v titulu naznačili, cesta nikam.
Zdá se, že o tom svítá již poznání v mezinárodním rozsahu.
Ředitel Mezinárodního úřadu práce, Butler, praví ve výroční
zprávě pro svou instituci:

„Snižování mezd nevedlo nikde ke zlepšení nezaměstna-
nosti. Ve Spojených státech, kde pokles mezd byl největší,
jest nezaměstnanost mnohem vyšší, než na př. ve Francii
a v Anglii, kde normální mzdy klesly jen nepatrně a kupní
síla mezd vykazuje spíše vzestup než pokles. Zmenšení ne-
zaměstnanosti nebylo docíleno ani v Australii a Německu,
ačkoliv v těchto zemích bylo provedeno radikální snížení
nejen mezd a platů, nýbrž také maloobchodních cen, úroko-
vých sazeb a nájemného.“

Tak tedy, jak se ukazuje, provádění deflace je neúčinnou
zbraní proti krizi, asi proto, že se střílí jinam, než kdo
stojí nepřítel. Hle, kde je nepřítel nás všech: V tom, že není
dostí konsumu pro mohutně vybudovanou moderní výrobu.
Deflační snižování mezd a platů věru se nedá zařadit mezi
taková opatření, která by byla schopna odběr příznivě pěstovat.
Možná, že stlačení mezd je lékem pro něco jiného, ale
lékem pro hospodářskou krizi rozhodně není. Naopak, může ji
ještě zostřovat. Ať se dnes o tom ještě soudí jakkoliv, ať sebe
více lidí se ještě ohání vytáčkou deflace, jednou bude jasno:
mohutnou moderní výrobu lze udržet jen jediným prostředkem,
rozšířením konsumu, zvyšováním životní úrovně širokých
vrstev, a sem cesta snižování platů věru nesměruje. Tento
starý prostředek selhává. Teprve, až si to všichni, také páni
snižovači, uvědomí, může být nalezena cesta k nápravě. Mo-
hutnost a racionalisace moderní výroby sama by podvracela
tento společenský řád, i kdyby socialistů nebylo. Vyrazující ra-
cionalisaci stále více lidí z práce, podlamuje tím konsum, bez
něhož se nemůže obejít. Spěje k lacinému vyrábění, ale také
k tomu, že nebude mít komu prodávat. Jak jsme už před
dlouhým časem napsali, budou výrobci musít psátí na vagony
svého zboží: „Vyrobil jsem, nevím komu.“ Otázka opatření
konsumu pro vyspělou moderní výrobu sama je schopna zre-
volucionovat svět, čímž nemyslíme boj na barikádách, nýbrž
rozhýbání mozků. Zajistit pak konsum nepůjde jinak než tou
nebo onou formou socialismu.

Za dnešních poměrů působí snahy agrárníků po zvýšení cen

jejich výrobků někdy skoro komicky: vynucují si abstraktní
výši cen systémem celních opatření, který se stává čím dále
tím rozvitějším a nepropustnějším. K toužené rentabilitě ze-
mědělského podnikání se však tím nedospěje, poněvadž neza-
městnanost snižuje počet lidí, kteří jsou schopni zemědělské
výrobky odbírat. Co pomůže na př. sebepríznivější stanovení
cen dobytka, když pro dělnickou nezaměstnanost se ho pro-
dává čím dále tím méně. Agrární strana by si mohla přímými
dotazy v různých okresích opatřit zajímavé informace o úzké
souvislosti mezi dělnickou nezaměstnaností a nerentabilitou
zemědělství. Dozvěděla by se, jak má katastrofální následky
pro nákup masa v okrese, když, dejme tomu, místní textilní
továrna se pro nedostatek práce zavře a dělnický konsum
masa odpadne, nebo když se mzdy sešroubují na minimum.
Stále ještě si počínáme jako poloslepi v národohospodářském
ohledu: nechápeme, že bez silného a zdravého konsumu renta-
bilita moderní výroby je asi takový problém, jako perpetuum
mobile nebo jako samooplodnění. Nedopouštíme se takových
hříchů ovšem sami, také celý ostatní svět ještě podceňuje ro-
díci se vědu o konsumu. Nezbyvá nám než doufat, že poučení
slepé uličky, do níž se svět i s provedením deflace dostal, do-
nutí hospodářské kapitány všech zemí k důkladnějšímu pře-
myšlení, než k jakému jsou ochotni dnes. —fp—

Dnešní pohled na Ameriku

Byla doba, kdy Amerika u nás měla mnoho obdivovatelů.
Americká technika vyvolávala respekt; jméno Fordovo bylo
vyslovováno s úctou. Ale účtě se těšila i Amerika společenská
a hospodářská. Jejeho hospodářského zřízení bylo velmi často
užíváno u nás proti socialistům. Říkalo se jim: podívejte se,
v Americe téměř nejsou socialisté, a jak hezky se tam má
dělník! Má svůj domek, má svoje auto, svoji koupelnu, za-
hrádku, svůj radiopřístroj. Ten, kdo odmítal snahy řešit hos-
podářské a sociální otázky na základě kolektivním, se opřel
o vzor Ameriky; chválil, jak v ní každý, kdo chce pracovat,
může se dopracovat blahobytu, o jakém se u nás nikomu ne-
zdá. Individualisté odvolávají se na Ameriku; považovali ji za
vzor země, kde každý, kdo chce se dostat kupředu, se skutečně
vpřed dostane. — Přešla však léta. Amerika, země — jak se
říkalo — bez socialistů, má svoji hospodářskou krizi; svoji bídu,
kterou ti z Ameriky, kteří k nám přijíždějí, sledávají daleko
větší, než jest bída u nás a v Evropě. Amerika má svoje mi-
liony nezaměstnaných. Má svoje tisíce mládeže bezprizorné,
jako sovětské Rusko. Blahobyť dělníků, tak krásně kreslený
jako barbotiskový obrázek, se rozplynul. Země, která kdysi
každému přála, aby se dostal, kde je jeho místo a kam chce,
nedovede dáti svým lidem chleba. Nedovede jim dáti práci.
Konjunktura americká ukázala hezkou tvář individualismu.
Ale tento individualismus selhal, kde měl ukázat, co dovede.
Nedovedl dáti v krizi nic americkému zemědělství, americkému
farmáři, nedovedl podepřítí dělníka a nedovedl zachránit
špičky amerického hospodářství před nejlhubšími obtesí.
A díváme-li se takto na Ameriku, v mnohém můžeme říci, že
malé Československo se protlouká krizí lépe než individualis-
tická Amerika. Je pravda, že nelze tu vše dobře porovnávat.
Ale československá sociální politika zajistila pracující, resp.
nepracující v krizi větší pomoc, než Amerika, která v kon-
junkturu dávala dělníkovi hezký domeček, auto, radiopřístroj,
koupelnu atd. Americký individualismus dovedl vydupat i roz-
vinouti mnoho sil; nedovedl je však spoutati a ovládnouti, když
toho bylo potřeba. Amerika i nadále zůstane učitelem. Jest
mnoho věcí, v nichž může být dobrým učitelem. Ale v době,
kdy se jedná o hospodářskou reorganizaci světa, ukazuje Ame-
rika, že její cesta nebyla zdravá. V. G.

Stesky na byrokracii

Byrokracie jest neustále terčem útoků; jednou se jí vy-
týká, že jest zkosnatělá; po druhé se říká, že jsme ji pře-
vzali ze starého Rakouska; jindy si zase stěžují zákonodárci,
jak byrokraté hatí jejich nejkrásnější úmysly. Nářků na
byrokracii jest tedy více než dosti; nářků spravedlivých i ne-
spravedlivých; mnohý řečník totiž ví, že — přijde-li z kon-
ceptu — stačí zahubovat na byrokracii, vyličít zákonodárce
jako hodné Fridolýny a byrokracii jako zlé Dětrichy, aby
posluchač byl spokojen a litoval řečníka, jaký tuhý zápas
musí svádět. Jinak však věci vypadají, položíme-li otázku:
jak jsme až dosud řešili otázku byrokracie. Byrokracie prý
jest v sedle; není to daleko pravdy. Položme si však otázku:
kdo jí pomohl do sedla? Nebyl to i parlament, který mnohé
věci si podivuhodně usnadnil a tím způsobil, že převaha
byrokratického aparátu se stala tak citelnou? Nebyly na př.
doby, kdy někteří rozpočtoví referenti se omezili prostě na
to, že parlamentu řekli v podstatě jen to, co jim řekla byro-

kracie v jednotlivých resortech? Vytyká se byrokracii, že jest příčinou toho, že se ve státním hospodářství nešetřilo. Byrokracie tu jistě není bez viny. Ale kdo povoloval rozpočet, kdo měl zkoumat, je-li každá položka řádně odůvodněna, bylo-li prostředků rozpočtových správně použito?

Byrokratizmus má hlubší kořeny, než aby se mu mohlo čelit hubováním. I tak nový stát, jako jest SSSR., má velké potíže se svou novou byrokracií, což dokazuje, že byrokratizmus není potřebí jen zdědit, ale že sám vyroste, má-li živnou půdu. Byrokracie čeká na příležitost. Stěžujeme-li si na přemíru byrokratizmu u nás, neznamená to nic jiného, než že jsme dali byrokratizmu příležitost k expansi a že jsme nenašli zdravou protiváhu. Leckterý t. zv. byrokrat by rád úřadoval hybněji, pružněji, rychleji; ale po několika letech přestává ve svých reformátorských zápasech. Vidí totiž, že jest potřebí změnit celý systém funkce státní administrativy, má-li býti byrokracie lepší. Kolik let se mluví u nás o reorganisasi veřejné správy! Porovnáváme-li výsledky, vidíme, že se v celku rovnají nule. Pokud parlament a jiní činitelé nevykonají vše pro reorganisasi veřejné správy, je marno hubovat na byrokratizmus.

Stát a národ má svůj administrativní aparát, jaký zasluhuje. Má-li Anglie lepší administrativu než střeoevropské státy, není to jen zásluhou těch, kterým tato administrativa jest svěřena, ale vyplývá to z celé povahy a celé podstaty anglického národa. Některý národ chce, aby za každým jednotlivcem stál četník. Nebo člen S. A. a S. S. nebo karabiník a člen rudé armády. Některý národ se domnívá, že jeho osud leží v rukou úředníků. Tak tomu jest u nás. Hubuje se na byrokracii ve státních úřadech, ale nevidíme onen pomalý chod práce v různých spolecích a korporacích, který pomalu mizí pod nánosem formalit a jednacích řádů. Byrokratizmus nevidíme jen ve státních úřadech. V leckterém státním úřadě vyřídíte si spíše svoji záležitost, než u mnohé české banky. Stěžujeme si na pomalost státních úřadů, ale zapomínáme, že českého živnostníka musíme třikrát, čtyřikrát urgovat, než se dočkáme vyřízení objednávky. Pomalý národ, národ, jehož lidé mají na vše dosti času, nemůže mít rychlou státní administrativu. Kolik dokladů bylo již sneseno o nepohyblivosti a strnulosti českého podnikání? Kolikrát se již stalo, že některá z legací opatřila českému podnikání slušnou příležitost něco v cizině prodat, někam proniknout. A kdo selhal? Ne legace, ale české podnikání, které se nedovedlo dobře uplatnit? Kolikrát se stalo, že úřad pospíchal, jak jen dovedl, s vypsaním oferty, a musil pak vidět, jak provádění vázne, jak termíny se nedodrží, jak ceny se překročí?

Nemínám hájiti byrokracii. Potřebuje kritiky a potřebuje naprawy. Ale tato naprava nepřichází. Zahubovat si v denním tisku nebo na schůzi na byrokracii jest pohodlné, ale — bohužel — málo účinné. Ten, kdo na byrokracii jen hubuje, do svědčuje svoji slabost, neboť nestací jen hubovat, ale jest potřebí jednu provéstí důkladnou reformu celé státní administrativy. To jest ovšem práce těžší.

V. G.

O jedné nemocenské pojišťovně

Bylo zde již v jedné velmi výstižné poznámce ukázáno na to, jak hospodářství v některých t. zv. sociálních ústavech a institucích vyvolává nespokojenost lidí, kteří byli dosud nejspolehlivější oporou demokracie a jak jsou tyto spolehliví občané, kteří pozorují kriticky řádění některých neodpovědných funkcionářů, vhnáni do řad fašismu. Takovouto umělou lůň vší možné nespokojenosti slušných lidí je nynější hospodářství v Nemocenské pojišťovně soukromých úředníků, které bude nutno podrobiti delší a podrobnější kritice, než jak činíme dnes, zastavující se pouze u dvou velmi markantních případů: tato pojišťovna vydala tiskem svou účetní zprávu za rok 1932, podle které stouply správní náklady ze 7,589.356.25 Kč v roce 1931 na Kč 8,397.514.75 v roce 1932, při čemž počet pojištěnců klesl ze 136.133 v roce 1931 na 133.627. Reservní fond vykazuje schodek Kč 369.100.40. Analysujeme-li však blíže některé položky, pak zjistíme, že nejsou správné. Tak na příklad položka služného per Kč 4,818.922.45 neshoduje se s částkami skutečně vyplacenými, neboť náklady spojené s retakcací účtů lékařů a lékárníků zahrnuté jsou do položek: dávky pojištěncům (účty lékařů a lékárníků), čímž skreslován jest ve prospěch správy pojišťovny obraz skutečné péče léčebné. Tato položka nezahrnuje pak již jen honoráře, vyplacené lékařům za léčení a lékárníkům za léky, nýbrž také platy zřízenců pojišťovny, kteří tyto účty zkoumají a jsou za to pojišťovnou pochopitelně velmi vydatně honorováni. Tímto způsobem se před veřejností na účet lékařů a lékárníků, tedy skutečné léčebné péče, odlehčuje položce služného, zatíženého již do nemohoucího zejména příjmy vedoucích funkcionářů.

Při této příležitosti nelze přejíti skutečnost, že tato naše největší úřednická nemocenská pojišťovna nemá již děle než rok řádné a zákonu odpovídající vedoucí síly. Po známých událostech, vrcholících v trestním řízení s oběma vedoucími úředníky, které skončilo jejich osvozením, odešel ředitel Kafka do pense, tajemník Grégr, který nepřijal nabízené mu stotisícové! odstupné a pensí, domáhá se naprosto rehabilitace a žádá o provedení disciplinárního řízení, které jest nynější nelegální správou oddalováno, neboť příznivý výsledek pro Grégra měl by nemilé následky pro nynější držitele moci. Správní komise této pojišťovny pověřila totiž na nátlak zástupce Svazu průmyslníků vedením pokladny jednak tajemníka tohoto svazu, jednak tajemníka Jednoty soukromých úředníků, jejíž vedení bylo mezi tím ovlivněno politickým sekretariátem národní demokracie. Schválení tohoto ředitelství s platem Kč 188.400.— mimo remunerace Pensijním ústavem, jaktožto úřadem dohlédacím, považuje se v kruzích úřednictva pojišťovacích ústavů za vyloučené, neboť oběma dosazeným ředitelům schází nutná odborná kvalifikace a vedle toho není dosud soudně projednán jeden velmi trapný případ: jsou totiž plzeňskými pojištěnci obviňováni, že si dali z peněz pojišťovny zaplatit jeden svůj velký flám, uspořádaný na oslavu nějaké obchodní transakce, a tyto peníze teprve pro propuknutí aféry nahradili. Bylo by tedy po skončení disciplinárního řízení Grégrem nutno vypsat na uprázdněné jedno nebo ev. dvě místa vedoucích úředníků veřejný konkurs mezi úřednictvem sociálně pojišťovacích ústavů, které doufá, že ani ministerstvo sociální péče nepřipustí, aby právo bylo znásilněno zvlášť zpolitizovaných sekretariátů Svazu průmyslníků a Jednoty soukromých úředníků. Tyto dvě malé ukázky snad stačí k osvětlení toho, co bylo řečeno v úvodu této poznámky. Poměry v Německu nás dostatečně poučily o tom, jak dovedli zbyrokratizovaní a jen o své sinekury se starající sekretáři a ředitelé zaměstnanecských institucí otrávit do té míry dělníky a zaměstnance vůbec, že se nakonec ani ruka nepohnula, aby chránila tyto instituce před zábořem mužů hákového kříže. Máme k těmto koncům dospěti i u nás? Z.

Příjemná novinka

V „Národních listech“ četli jsme článek p. Dr. Kramáře, ve kterém stojí:

„V počátku fašismu (v Itálii) měl jsem spor o jeho trvání s dvěma ministry, informovanými ministrem zahraničí; když tvrdili, že fašismus bude trvat jen několik měsíců, hájil jsem stanovisko, že bude daleko trvalejší, než si oba předstávají — a měl jsem pravdu. Pokud jde o bolševiky, počítal jsem, že dlouho nevydrží — kdežto Dr. Beneš předpovídal 9 let. Neměl sice také pravdu, ale byl jí daleko blíže než já.“

Prosíme zdvořile: nešlo by to vždycky takhle? Já měl pravdu v tom, on měl pravdu v onom; já jsem se mýlil zde, on tam. Ovzduší u nás je tak plno malicherného hádání, že pocítujeme přímo jako osvěžení, je-li někdo natolik muž, aby dovedl svou ješitnost překonat a také vlastní chybu přiznat. Nevíme, chce-li p. Dr. Kramář pokračovat na cestě věčnosti, tuto nastoupěné. Ale měl by k tomu býti povzbuzován všemi lidmi, kteří na něho mají vliv. Tato poznámka není ovšem jen kázání jemu, nýbrž i ostatním. Také oni by měli býti povzbuzováni k podobnému počínání. Věřte, že ten, kdo dovede říci: mýlil jsem se — je silný. V křečovitém lpění na spáchané chybě je neklamná známka slabosti. Je to možná malíčkosť, o čem tu píšeme. Ale není vina na nás, že se musíme těšit i z malíčkosťi.

—fp—

politika

Franta Kocourek:

Mladí Francouzi o Třetí říši

Paříž, 11. června 1933.

II.

Před třemi dny se objevily na bulvárech nové plakáty: některé jsou zasvěceny ironickým útokům na socialisty, speciálně na L. Bluma, který tu vystupuje v purpurové toze římského senátora, ruku věštecky vztaženou při falešném proroctví o bezvýznamnosti pana Adolfa Hitlera, proroctví, jehož se neprozřetelně dopustil koncem minulého roku ve svém deníku „Populaire“. Většina nových plakátů je však

Bylo to roku 1928.

věnována výstrahám před Němci Třetí říše a varování před odzbrojením Francie. Pro politickou informaci dodejme, že tyto protisocialistické, protiněmecké a protiodzbrojovací vykřičníky byly vylepeny péčí národních republikánů.

Tady, na krajním plakátě, stojí francouzský voják v moderní polní uniformě, šedomodré, s nenápadnou ocelovou přílbou na hlavě. Podchycuje klesajícího vojáka ve starší uniformě, s červenými kalhotami, modrou bluzou a modrou čapkou: je podle všeho zasažen německou kulkou a je s ním možná konec. Na pozadí obou figur se nahromadily temné válečné mraky a text volá na chodce:

„Francouzi! Připomeňte si, že můj starší druh z roku 1914 (to je ten červenomodrý voják) se stal obětí proto, že nebyl dostatečně ozbrojen proti nepříteli.“

Jiný plakát představuje severní polovinu mapy Francie se všemi hlavními nebo památnými městy a řekami a pahorky a kótami proslulými v letech světové války. Několika temnými proudy pochodují přes žlutou mapu černí Němci, pěchota s revolvery a granáty v rukou, jízda v helmicích a s kopími: a všechny zlověstně přikrčené postavy dobytých směřují k Paříži: hle, jeden z kopiníků už stojí u Marny, na hodinu trysku k branám francouzské metropole. Nápis praví:

„Francie, která zažila v jediném století čtyřikrát nepřátelský vpád, nesmí odzbrojití, dokud nebude zajištěna její budoucnost!“

Třetí plakát je ryze typografický, v symbolických barvách: na žlutém papíře černě vytištěno:

„PŘED HITLEREM...“

„Tři dny po tom, co von Papen prohlásil, že Němcům není souzeno „zemřít v posteli“, ale na bitevním poli, Hitler, ve snaze zmírnit světové vzrušení nad touto větou, proslavil řeč poměrně umírněnou, Nechceme být napáleni! Nemůžeme zavírat oči před skutečností, že Německo zbrojí. Že 400.000 nacistů bylo právě vtěleno do německé permanentní armády. Že německá mládež a národ mají stále na zřeteli válečné cíle. Německo, které už po tolikrát — a nyní znovu — ukázalo, čeho je schopno, i k vlastním krajanům, k synům vlastního národa, komunistům, socialistům a židům, toto Německo nerespektuje nic, kromě síly

Zůstaňme silní!

Zůstaňme ozbrojeni!

„Myslím, že se setkáme v zákopech!“

„Co tomu říkáte?“ ptám se mladíka, který se postavil na chodníku vedle mne a dával při čtení plakátů eurytmicky najevo své dojmy, po způsobu latinském. Přes skla brýlí, nad prudce červenou vázankou s módně obrovským uzlem, se na mě podívaly živé oči. Rozhovor nenápadně začal. Bylo v něm pokračováno v kavárně „Source“ u Sorbonny, kamž se mi podařilo obět *Přítomnosti* zatáhnout.

Krvavě rudá kravata nebyla docela v souladu s politickým přesvědčením mladého muže, jemuž jsem se vyznal ze svých úmyslů a který se mi výměnou představil: Jean H. A u d u r i e r, 25letý kandidát agregace z literatury. Jako tři leta úřadující sekretář instituce „Groupe d'Etudes Anciennes“ při Sorbonně měl příležitost poznat i hodně zahraničních studentů a také Němců.

„To byl můj první styk s Němci. Jaký jsem z nich měl dojem? Pamatuji se zvláště na jednu příhodu, která mě překvapila. Bylo to v kavárně, sedělo nás několik studentů pohromadě a mezi nimi také dva Němci. Debatovali jsme, už nevím, jak na to přišla řeč, jeden z Němců zabrousil do francouzské historie a pokoušel se dokázat mi, že pravý typ Francouze byl Napoleon. Vyznal se při tom ze svého bezmezného nadšení pro Napoleona, mluvil o něm jako o typickém představiteli organisace a síly. Marně jsem mu tehdy odporoval. Krátce potom — byl konec školního roku — jsem šel s několika přáteli vyprovodit německé kolegy na Severní nádraží, odjížděli domů. A tu mi krátce před odjezdem řekl vášnivý vyznavač Napoleonův: „Myslím, že se setkáme v zákopech.“

Zarazilo mě to, nedovedl jsem to pochopit. Poznal jsem i jiné německé studenty a měl jsem z nich stejný dojem: že jsou bojovní, že jsou dobytelsky založení, že nejsou vůbec mírumilovní. Zdálo se mi, že podezřívají příslušníky jiných národností ze špatných úmyslů, byli neobyčejně citliví k sebe-menší zmínce o Německu, aby je nikdo nepokládal za něco menšího, ale sami se dívali na nás Francouze, na Angličany a jiné národy s málo tajeným despektem.“

Kandidát profesury se na chvíli zastavil ve své kulometně rychlé řeči. Narazil na nějakou vzpomínku a doloval ji se slibným úsměvem:

„Uvedu vám příklad německého pohrdání. Je to maličkost, ale příznačná. Znal jsem jednoho německého studenta, který byl půl roku v Oxfordě, půl roku ve Vídni a přišel na půl roku také do Paříže. Víte, proč ten pohrdal Francouzi? Neuměl skoro nic francouzsky a tak si dal do „Sourire“ inserát, že by se rád seznámil s nějakou francouzskou dámou za účelem jazykové výměny německo-francouzské. Měl štěstí ten chlapík: na inserát za ním přijela do bytu mladá Francouzka, žena inženýra, ve svém autu. Stala se jeho milenkou a zůstala jí celého půl roku. Jiný by to nazval štěstím a zachoval by jí pěkné vzpomínky. Ale Němec z toho vyvodil důsledky: pohrdání pro Francii, jejíž ženy se dávají tak snadno dobývat a které se tak snadno dávají.“

„Ano, je to pravda, nepoznal jsem mezi německými studenty ani jednoho pacifistu. Všichni byli dobytelé, všichni se jimi cítili. A všichni se cítili větší než Francouzi a ostatní národy. Poznal jsem jejich pýchu v oblasti oboru, který studují, a v němž Němci opravdu vynikají, ve fonetice: ani mě nenapadlo neuznávatí vynikající, ba vedoucí postavení německé fonetiky. Ale nemohl jsem pochopit jejich pýchu nad tímto faktem, nešlo mi na rozum, proč to všude zdůrazňují...“

Deutschland, Deutschland über alles... slyšel jsem v hluku boulevardu Saint-Michel a zároveň se při těch i dalších slovech upevňoval jistý generální dojem z hovorů s mladými Francouzi o Německu: Francouzi opravdu nejsou schopni pochopit Němce, tak jsou od nich rasově, morálně a lidsky a filosoficky vzdáleni. Nemají vůbec buňky, nutné k pochopení něčeho tak jiného, jako by to ani nebylo z lidského materiálu, z masa a kostí a krve. Ale hlavně nedovedou Francouzi pochopit Němce v tom, co na nich právem shledává velká většina Evropy zlým, špatným, nebezpečným, až obłudným, vlastností, zahrnuté nejúplněji do slova „prušáctví“, vlastností, které se dočkaly skoro v celé šíři své staré palety nového rozkvětu a uplatnění v Hitlerově Německu. Neschopnost vidět podstatu a dosah určitých německých vlastností není zaviněna jen mládím a nezkušeností. Najdete ji i v projevech Francouzů starších generací. Stačí vzpomenout na články, studie a reportáže, které byly o Německu uveřejňovány po francouzských časopisech v několika posledních letech: byla to četba především exotická, protože jako před světovou válkou, tak i po ní bylo Německo pro Francouze zemí málo známou. Byla to také četba romantická, protože málo pronikavá: nejistota analýsy, kterou jinak Francouzi vynikají, se prozrazovala pod zábavným, vtipně konturovaným povrchem popisu. Ostří francouzského racionalismu se tu lámalo o tvrdou skořápku Němce, člověka jiného ústrojenství, jiné logiky, morálky, zásadně odlišného způsobu života. Mnoho na Německu postihli Francouzi svým vrozeným skepticizmem, zlatou, evropsky důležitou hodnotou, vylučující v této zemi davový úspěch jakéhokoliv diktátora — a kdyby byl ještě obratněji nastrčen než Hitler v Německu. Mnoho pochytili lupou své nevyčleptelné ironie: ale podstata Německa, jeho rasové protoplasma, zůstala těmto Románům imaginární, neznámou veličinou.

Co jste si myslel o Němcích po skončení války?

„Můj dojem, hlavní dojem: Němci byli neobyčejně, obdivuhodně obratní ve svém poválečném postupu. Dostali pomalu a jistě všechno, co chtěli, a při tom nic neriskovali. Ukázali geniální schopnost diplomatickou: věc, která se jeví jako protiklad jejich brutality. V politice byli reálnější, než naši reprezentanti. Briand měl velmi šlechetné ideje, ale utopické. Myslil, že lidé jsou v podstatě dobří, postulát přijímal za fakt. A mně se naopak zdá, že lidé jsou v podstatě zlí. Briand byl plně a upřímně oddán myšlence evropského míru, měl velikou důvěru v německé republice — ale u nás nenašel porozumění — a ne tak docela neprávem, aspoň ne ve všem.“

Co soudíte o revisi mírových smluv?

„Neshledávám vůbec divným, že Němci myslí na revisi mírových smluv, to je přece u poraženého národa obvyklý zjev v poválečné době. Je to docela přirozené. Stačí vzpomenout si na to, co dělali naši nacionalisté po poslední prohrané válce s Německem: spokojili se se svým osudem? Také ne, také chtěli, aby jim nezástalo znamení poražených na čele a aby se jejich situace zlepšila. Němci nemohou být jako poražení pacifisty, když ani my, Francouzi, jsme jimi nebyli! To je třeba uvědomiti si.“

Co — vedle politických věcí — znáte z Německa?

„Z německého umění znám jen filmy: a ty jsou zázračné. Ty jsou nejlepší ze všeho, co bylo v kinematografii uděláno. Každý německý film má nějakou filosofickou myšlenku a ta je realizována v hlavní postavě, jejíž rozměry se zdají přehnané a odporující obyčejné pravdě. Ale obraz je tak mocný, že se nám zdá, jakoby platnost toho obrazu a myšlenky v jeho podkladu byla obecná: aplikujeme ji na jiné měřítko, na jiné země. Na příklad taková Manuela ve filmu „Děvčata v uniformě“: to ona všechno neprožila, co je v tom filmu, to je takový typ dívky v klášteře, typ, do něhož je shrnuto jako do symbolu řada věcí, které potkávají dívky v kolejích, ve čtyřech stěnách vychovatelského vězení. Nebo „Zebrácká opera“ od Pabsta, vezměte třebas dovo toho filmu: to není určitý dav, to je dav vůbec, lidsky široce vypracované kolektivum. Film tak pojatý musí prostě zajímat všechny, kdo přemýšlejí. „Pravda nemá vlasti“ (la vérité n'a pas de pays), pravda nemá země: kniha, vydaná v Oxfordu nebo v Berlíně, je mi stejně milá, jako kniha, vydaná v Paříži, záleží na tom, co v ní je a ne odkud je. Každý člověk potřebuje intelektuální práci všech lidí na celém světě.“

„Julien Benda vypráví ve svém Discours à la nation européenne: němečtí učenci, kteří pracovali na Alsasku-Lotrinsku, udělali několik velmi zajímavých vědeckých a literárních objevů. Někteří Francouzi říkali Bendovi: Škoda, že to neobjevili Francouzi! Tato lítost ukazuje, jak je určitý, bohužel značně rozšířený druh nacionalismu hloupý a omezený. Jako kdyby nebylo docela jedno, kdo je objevitelem! Ano, myšlenka integrálního nacionalismu je nesmysl a musíme ji potírat, nesmíme ji připouštět jako heslo budoucnosti. To neznamená, potlačit myšlenku nacionalismu, každý je nevyhnutelně do jisté míry — a nemusí to být jen povrchní míra — nacionalistou. Jde o to, pochopit, že zůstává dobrým Francouzem, mohu být dobrým Evropanem. Hlavní je: inteligentní lidé nebudou řešit poměry tím, že se budou navzájem pobíjet ve statisících, v milionech. Ne vražda — a vražda je válka v každém případě: ne vražda, ale debata, výměna názorů, dorozumění. Není to snadné, protože tato idea dosud nepronikla do lidí. Ale to přece není nic divného! Vždyť po celá dlouhá staletí byli lidé vychovávaní v ideách extrémního nacionalismu. Smírné řešení je formule budoucnosti. Znamenají-li skutečně něco slova „pokrok“, „civilisace“, „kultura“ a podobně, jde-li o lidi inteligentní a ne brutální, je pacifistický vývoj budoucnosti samozřejmostí.“

Věřil jste ve změnu Němců po válce?

„Nevěřil jsem, že se Němci vyvinuli natolik, aby mohli žít

v demokratickém režimu. Mezi Francouzi a Němci je jeden hluboký rozdíl: Francouz je individualista, Němec je člověk „hromadný“, člověk se zvláštním smyslem pro poslušnost. Je to nedostatek individualismu, který dovoluje německým vůdcům tak dobře a široce vládnout. Tím si také vysvětlují, že na příklad za světové války si němečtí důstojníci mohli dovolit tolik surovosti k německým vojákům. Nechci tady chvalořečit francouzské důstojníky, ale vím, že něčeho podobného naši důstojníci nebyli schopni — a že by si to ani nebyli směli dovolit. I v německé ústavě, na příklad v odstavci, který se týká moci dané presidentovi říše, se odhaluje idea autokracie, pozůstala z minulosti a ukazující k budoucnosti. Proto jsem nevěřil, že německá republika vytrvá. A jiný důvod: německá sociální demokracie byla příliš nacionální. Mezi francouzským a německým socialistou je velký rozdíl: Němec, a kdyby byl nevim jaký socialista, je vždycky především a převážně Němec. To u francouzských socialistů nenajdete, nebo v nepoměrně slabší míře. Německá sociální demokracie byla podle mého názoru příliš napitá nacionalismem, aby mohla vstoupit v socialistický útvar. Vždyť už před válkou hlasovali sociální demokraté pro císařský rozpočet! Jak by to bylo možné, kdyby byli především socialisté a teprve potom Němci? Co strana S. F. I. O.? (Rozuměj Sekce francouzské dělnické internacionály). Strana Blumova se v německých sociálních demokracích zklamala: měla k ní příliš mnoho důvěry, přecenila právě nosnost jejího socialismu.“

A převrat v Německu?

„Myslím, že to všechno nevisí na Hitlerovi. Někdo to tam musil udělat. Hitler jako neobyčejně schopný byl hnán kupředu. Když se to povedlo nad jejich očekávání, dali vedle něho von Papena, zapracovaného politika, který zná už z dřívějších politických tahů. Kdyby Hitler nebyl měl úspěch, byli by tam nastrčili někoho jiného, jim to bylo celkem jedno, jim se nemohlo nic stát, oni byli v závětrí. Německá nacionálně-socialistická forma se dala pro Německo předvídat: co jiného? Patrně bylo Německu třeba právě této formule, to jako Francouz nemohu posuzovat. Myslím, že nemám právo soudit věc, která se týká jiné země. Možná, že by režim sociálně demokratický byl lepší, ale neměli své lidi.“

„V tom směru nelze Němce kritisovat. Ale něco jiného je způsob, kterým se moc prosazuje. Jsou přece způsoby, kterým je možno pomoci zemi i bez brutality: to, co v Německu dělali židům, nedovedu vůbec pochopit. A nebylo to nijak obratné, myslím s ohledem na mezinárodní kapitál, soustředěný do tak veliké míry v rukou židů.“

Co do budoucna?

„Myslím, že se máme pokusit o dorozumění. Bylo by snad nejdříve třeba, aby německá mládež porozuměla tomu, že velká většina francouzské mládeže není vůbec bojovná. Že je možno dorozumět se na jiném terénu a modernějšími zbraněmi. A že dvě země mohou prosperovat, aniž mezi sebou válčí. Německá mládež má naprosté právo žádat, aby se Německo stalo prosperujícími státem, ale tato možnost se nikterak nevyklučuje s mírumilovností a politikou mezinárodního dorozumění. Obě strany, ale zvláště německá, to musí pochopit.“

Po debatě, která se točila kolem poměrů ve francouzské socialistické straně Blumově a v níž pan Audurier horoval pro decentralisaci, novou formuli socialismu, nový systém, který by znemožňoval, „aby ve straně bylo tři čtvrtiny advokátů a žvanilů, kteří jen náhodou rozumějí svým úkolům“, došlo na poslední otázku:

„Nevěřím v brzkou válku: mnoho lidí se ještě dobře pamatuje na hrůzy poslední. Bylo by třeba několika let. Mladí lidé, jako třebas já, válku nepamatují. Ale vyprávění těch, kteří ji zažili a přežili ji, stačilo k tomu, aby si utvořili i ti nejmladší obraz o její obludnosti a nesmyslnosti. Abych se vrátil k větě německého kolegy, kterého jsem byl vyprovodil

na nádraží: nemyslím vôbec jako on a pokládám jeho vetu jen za pózu. Já aspoň bych neřekl žádnému mladému Němci, ani člověku jiné národnosti, že se sejeme v zákopech. A to je mínění většiny francouzské mládeže, přesvědčíte se o tom.“

O styku francouzské a hitlerovské mládeže.

Poslední (květnové) číslo „La Grande Revue“ uveřejňuje úvahu Georges Guy-Granda o poměru francouzské a hitlerovské mládeže. Protože se jeho úvaha týká nedávných dorozumivacích pokusů, podniknutých z francouzské strany kruhy, jejichž představitelům dáme také slovo v rámci rozhovorů, uvedu v této kapitole obsah jeho rádků. Úvodem je třeba říci, že tu po založení Třetí říše došlo ke schůzkám mezi mladými republikánskými Francouzi a mladými německými hitlerovci, kteří nijak své hitlerovství neskrývali. Při té příležitosti se setkali v Paříži delegáti většinou demokratických a pacifistických francouzských organizací s členy německých hakenkreuzlerských organizací, pod protektorátem „Výboru dohody francouzské mládeže pro francouzsko-německé sblížení“ (Comité d'entente de la jeunesse française pour le rapprochement franco-allemand). Jak praví novinářské referáty, byly sice v průběhu jednání konstatovány určité „neshody“, ale nikoliv neodstranitelného rázu. O diskusi na těchto schůzkách se praví, že se rozvíjela „v ovzduší vzájemné srdečnosti a upřímnosti“.

Nad těmito schůzkami nastalo podivení veliké zvláště mezi příslušníky starších generací. Předseda Ligy lidských práv, která má ve Francii právem mnohem větší jméno a autoritu, než instituce téhož jména u nás, Victor Basch, nemohl věřit svým očím a uším. Ptal se, je-li možno, aby mladí demokratičtí Francouzi, pokládáni za vášnivé přívržence spravedlnosti a svobody, byli tak dalece necitelní k útlaku mravních hodnot demokracie? Jak mohlo dojít k „přátelskému“ sblížení s delegáty, kteří souhlasí s tím, jak bylo v Německu naloženo s tisíci občanů? Jak mohli vložit mladí Francouzi své ruce do rukou zbrocených krví?

Účastníci francouzsko-hitlerovských konferencí odpověděli, že je třeba především pochopení, dále: že vysvětlit neznamená odpustit, a že výstřelky hitlerismu v tomto ohledu byly v jistém smyslu osudným důsledkem dlouhých let hmotné a mravní bídy, do níž zabředla německá mládež. A co více, dodávali mladí Francouzi: Jedna věc je důležitější než cokoliv jiného: mír.

„Francie není osobně ohrožována národně-socialistickým Německem, které bude respektovat ‚dobrovolně podepsané‘ úmluvy locarnské.“ Tento argument nijak nepřesvědčil příslušníky starších generací. A začalo se mluvit o „nové epizodě boje generací“.

Guy-Grand se ptá, jedná-li se opravdu o generace? Otec a mistr těch pacifistů, Aristide Briand, nebyl zajisté „méně než třicátník“, podobně jako mnoho jeho vyznavačů. Naproti tomu členové „Jeunesses Patriotes“ nebo „Action Française“ nedosáhli všichni šedesátky. Jsou-li mladí Francouzi, kteří vstoupili do vjednávání s mladými hitlerovci, oprávněnými mluvčími své generace, je třeba doznat, že je dělí nepřekročitelný rozdíl od jejich starších. Vidíme tu nový zjev: mladé republikány, kteří se staví nad bílý teror, stejně jako nad teror rudý, nad výstřelky Říma stejně Berlína nebo Moskvy. Historie připravuje nepředvídané podívané. Po největší francouzské aféře, která rozdělila francouzský národ na dva tábory, jedny na stranu cti státu, podle nacionalistické koncepce, druhé na stranu nevinného židovského důstojníka Dreyfusa, jsme v těžce zemi svědky toho, že pronásledování tisíců židů, socialistů a republikánů nebrání mladým Francouzům v upřímných stycích s těmi, kdo schvalují tyto zločiny. Svoboda, spravedlnost, bohyně minulého století, jsou

zbaveny své absolutnosti a nejsou už uznány za hodny oběti.

„Vy jste sentimentální“, říkají mladí Francouzi těm, kdo nedovedou pochopit tak rozsáhlé pochopení událostí v Německu. „My jsme objektivní realisté a snažíme se především o porozumění.“ Jistě, říká Guy-Grand, pochopení je intelektuální ctnost par excellence. Ale to nestačí: kdyby šli ti mladí dál, objevili by Třetí říši neohrazenou vůli po moci, která je schopna vyvolat nové katastrofy, jako vyvolala katastrofu poslední.

Ale to není jediný ani hlavní argument mladých propagátorů dorozumění: „Jsme především muži činu,“ prohlašují. „Chceme vytvořit ovzduší dorozumění.“ Chtějí navázat tak pevná pouta s Němci, že „mír bude navždy zaručen“. Aby se to zdařilo, jsou ochotni obětovat, nebo aspoň podřídit, hodnoty, jež jejich předchůdci považovali za absolutní koeficienty. Není však takto vášnivě chtěný mír požadavek stejně „sentimentální“, jako požadavek svobody nebo spravedlnosti, nebo jiné základní ideje západní civilizace?

Absolutní vůle po míru u mladých Francouzů však nemá protiváhu na německé straně. Vidíme tuto vůli jenom na této straně Rýna. Mladí němečtí hakenkreuzleři stejně jako mladí italská fašisté nedělají tajnosti ani se svou filosofií, ani s ambicemi. (Ukazuje to jasně kniha E. Günther Grundeta: „Poslání mladé generace“). Mír už pro ně není idolem. Jsou vášnivě nacionální. A jejich socialismus, na hony vzdálen internacionálnímu, stojí ve službách nacionální vášně. A tak národnostní idea, ve Francii znehodnocená, podržela nebo znovu odhalila svou absolutní hodnotu u příslušníků mladých generací za našimi hranicemi. Jsou připraveni na jakékoliv riziko, třeba i na občanskou válku, o válce se zahraničním nepřítelem ani nemluvě. Zdůrazňují-li mír, nejsou naprosto pacifisty. Nejsou vůbec schopni mravního odsouzení války, je to pro ně jen otázka výhodnosti. Nebudou váhat prolít svou krev, půjde-li o obsazení území „autenticky německých“. Proč by respektovali víc smlouvy locarnské než Dawesův plán nebo plán Youngův, které také dobrovolně podepsali? Takže vidíme: skoro absolutnímu pacifismu na francouzské straně odpovídá jen velmi podmíněný pacifismus na straně německé.

„Pozor!“ volají mladí Francouzi na starší. „Neměřili jste nebezpečí tohoto nového Německa v případě, že ho proti Francii poštvete tím, že ho budete odmítat. Bude-li cítit, že jím pohrdáte, bude-li drženo za hranicemi civilisovaného světa, Německo skutečně bude chystat válku — a uskuteční ji. A toto nové Německo je opravdové Německo. Bude trvat: s ním musíme žít. A proto žádné systematické nepřítelství! Neopakujme ve styku s hitlerovským Německem chybu, spáchanou vůči fašistické Itálii nebo sovětskému Rusku. Zachovejme spojení.“

Jistě, přisvědčuje Guy-Grand: ale jakou formou? Už minula doba křížáckých výprav. Nikomu nenapadne, aby zabránil cizímu národu utvoření vlády, která vyhovuje jeho genui. Ale jen pod podmínkou, že světový mír nebude ohrožen. A v tom směru je třeba mít velké obavy, protože přišli k moci lidé, kteří se snaží všemi silami zfanatisovat svůj národ.

Pochopit tyto nové Němce, poznat je, je přirozená povinnost Francouzů a zvláště mladých. Ale mělo by udržování styku s hitlerovskou mládeží znamenat, že je třeba vzdát se úsudku a hodnocení? A budeme-li postaveni před fakta, pobuřující naše svědomí, máme je ignorovat nebo podceňovat? Jde-li o srovnání thesí, dobrá, můžeme je vyslechnout bez rozdílu všechny. Ale jakmile jde o to, jednat, společně pracovat, je nezbytné dohodnout se aspoň na minimum společných principů, schválených z naší i německé strany se stejnou energií.

„Poznali jsme hořce, že válka, i legitimní, jako byla naše, i když napraví některé nespravedlnosti, vytvoří jiné a částečně

spoutá svobodu. Je třeba zachovať mier. Ale dosáhnete toho, mladí Francouzi, tím, že nepostavíte žiadny odpor, ani politický, ani mravný, neoprávneným požiadavkám? Bude to lepší, než kedybyste umeli ve vhodném okamžiku říci „ne“, bez fanatismu, ale také bez slabosti? Mezi věčnými „ne“ a „ano“ je třeba najít někde zastávku, pevný bod: přejdete-li jej, bude pozdě. Sám Briand uměl nejednou říci „ne“, dokonce pohrozil „chycením za límec“. Kdyby liberální velmoci pevně manifestovaly společnou vůli, byla by proti hitlerismu postavena dostatečná překážka. A mír by byl udržán.“

Kdyby se mladí Francouzi chtěli vzdát mravního hodnocení, co by jim zbylo k obhájení svobody? Má smysl udržovat styky s mladými hitlerovci za tu cenu, že by tyto styky byly zbaveny svého *raison d'être*, to jest zachování hodnot civilizace? Někteří namítají: „Od příchodu Hitlera je Německo v plné revoluci. Není přece možné žádat zachovávání všech práv po národě zachváceném revolucí?“ Zajisté, ale, odpovídáme, má-li tato nová revoluce zničit všechno, čemu Německo měla naučit předcházející revoluce, totiž revoluce z roku 1918, která zapojila Německo do mocného proudu liberální civilizace, vyplývá z toho, že mají být mladí Francouzi ticho, že nemají vyjádřit své přesvědčení a hodně hlasitě a pevně? Není povinností mladých Francouzů najít syntésu svých požadavků po udržení styků i s hitlerovskou mládeží a námitek příslušníků starších generací?

Ale opustili jsme už Velikou Revui v Cařihradské ulici. A stojíme se svým blokem a svými otázkami v rue d'Ulm číslo 45, před branou „Ecole Normale Supérieure“, slavným učilištěm francouzské intelektuální elity.

Jiří Šujan:

Ze slovenských politických obrázků

(Mladí slovenští agráři.)

Je již po dozvucích sjezdu mladých slovenských agráriků ve Zvoleni. Můžeme tedy již s klidem uvažovat nejenom i příčinách a intencích sjezdu, nýbrž i o jeho významu pro agrární stranu a Slovensko. Taková úvaha prospěje lepšímu pochopení celé mladé slovenské generace a usnadní pravou orientaci nejmladšímu pokolení Slovenska. O toto jest se starati tím vážněji a upřímněji, čím méně můžeme býti spokojeni s dosavadním vývojem mladého Slovenska.

Všeobecně možno říci, že sjezd mladých agráriků zklamal očekávání vůdců strany. Oni přechovávali v sobě naději, že zde dojde k jakési správě sjezdu trenčanskoteplického, kde byli tak nemilosrdně odsouzeni. Leč k tomu nedošlo, ba, v orgáně mladých agráriků „Politika“ čteme po sjezdu otevřené přiznání, že takových intencí iniciátoři a aranžéři sjezdu vůbec neměli a pokládají je za „poníženi“, jehož by nebyli ani schopni. Naopak, sjezdu šlo o správné linie strany v intencích teplického sjezdu, pokud se týče ideje národní jednoty, kterou považují dnes již za škodlivou pro stranu agrární, neboť vyšla z módy. Proto „konstatují, že je tu slovenský a český nacionalism, slovenský a český národ“ a v tomto smyslu chtějí zdvihat národní vědomí Slováků a nikoli v prospěch národní jednoty československé.

Vidíme, že snaha mladých agráriků po nové orientaci strany je charakteru krajně utilitaristického, prospěchářského. Jím nejde o ideu, zásadu, u nich rozhoduje fakt. Proto „konstatují“ a nemluví o přesvědčení, o názoru; proto nejsou za ideál, nýbrž

chtějí, aby se strana přizpůsobila k dané skutečnosti; nechtějí určovat vývoj podle vyšších cílů, nýbrž zařizují se sami podle vývoje, neboť si myslí, že to prospěje straně. Ano, prospěch strany je jim nade vše.

Lidé tohoto druhu ovšem jsou dalecí toho, aby zkoumali ještě i oprávněnost a správnost faktu, podle něhož se zařizují. Jsou to dokonalí oportunisti, což je u mladých lidí něco nezvyklého. Je to ovšem oportunism naprosto nemístný, uvědomíme-li si, že jim podporují vývoj, který nutně musí vésti k úplnému zviklání základů i naší společné politické domácnosti československé. Ukojení zvláštních národních tužeb slovenských ve formě samostatného státu je nemožné a následkem toho národní separování je samému Slovensku nejnebezpečnější. Oportunism mladých slovenských agráriků je něco podobného jako brát si půdu pod nohama a přidávat ji těm, kteří na nás číhají. Také se mylí, myslí-li si, že takto strana agrární bude schopnější konkurence s autonomisty.

Je-li tato strana zkompromitována u slovenského lidu jednak vlastními chybami a jednak osočováním autonomisty, neprospěje jí odložení přesvědčení o jednotě národa československého. Naopak, může jí to škodit ještě víc, a autonomisti se o to důkladně postarají. Slyšíme již jejich volební agitátory, jak mluví: „Vidíte, pětinať rokov vás zavádzali akousi chymérou národnej jednoty, pätinať rokov nás zrádcovali, prenasledovali, odstrkovali pre náš slovenský nacionalizmus, a ajhľa, tu to máte, dnes už odhodili kepienok čechoslovakizmu, už sú aj, oni slovenskými nacionalistami. Prišli na naše, ale si nemyslíte, že preto, lebo je to ich presvedčenie. Nacionalistami sa stali len preto, lebo si myslia, že nás na to nacytajú. Nič im neverte: to sú lhári, ošemetníci, vlci, blížiaci sa k vám v rúchu barančom.“ Atd. Že toto bude při budoucích volbách jeden z nejlepších trumfů autonomistů proti agrární straně, o tom nelze pochybovat, a zasa dí se jim straně rána, a ž se z ní sotva vzpa m a t u je. Ano, tam mohou přivést agrární stranu její mladí politici, kterým ku podivu H o d ž a n e o d p o r u j e. Naopak, r e s i g n u j e i o n již na ideu národní jednoty.

Z čeho vyplývá prospěchářská a oportunistická tendence mladých agráriků? Z p o v a h y t ě c h t o l i d i. Je dobře známá okolnost, že do agrární strany vstupovalo a vstupuje poměrně nejvíce studentů s ch o r o b n ý m i k a r i e r i s t i c k ý m i s k l o n y anebo aspoň z důvodů, že se snadno dostanou na dobré místo v státní správě po dokončení svých studií. Přesvědčení u nich rozhoduje pramálo. Často můžete vidět, jak je jim strana a její vůdčí osobnosti není po vůli, ale vidí zde moc a to rozhoduje. Pak také strana poměrně dobře se stará o materiální potřeby svých studentů. V Praze má komfortní Švehlovu kolej a v Bratislavě aspoň dobrou mensu a mimo to ještě r ŭ z n á s t i p e n d i a.

Karierism mladých agráriků projevuje se již v jejich vlastních organizacích. Panuje u nich jakási mánie, dostat se na přední místa v jejich organizacích ve straně. Myslí si, že to je dostatečná příprava k tomu, aby jednou po dostudování byli kandidováni za poslance. Skromnější a idealističtější agrární akademici to sami s nechtí pozorují u svých karieristických kolegů. Vlastní schopnosti karieristům často nestačí k tomu, aby se mohli vyšplhat až na nejvyšší funkce v celoříšské organizaci agrárních akademiků. Proto si Slováci zalo-

žili v Praze zvláštní odbor při sdružení čl. agrárních akademiků, aby spolu s bratislavským sdružením měli pak více síly v mocisikrytých posic. To je také největší starost organisací slovenských agrárních akademiků.

Je pochopitelné, že tyto jejich posicionárske boje, odkoukané z bojů v parlamentě, dovedou je uzpůsobiti a vychovati jen pro zájem o vysokou politiku, nikoli však pro drobnou práci na venkově, kde je jejich poslání. Také se můžete o tom přesvědčit z nedávného semináře bratislavských agrárních akademiků, který předcházel sjezdu zvolenskému, že je tomu tak. Mluvílo se zde především o parlamentarismu. Ale potřeby lidu jsou jim cizí. Lid slovenský ani neznají, mezi lid ani nejdu. Hodža jim to již vytkl, že se všichni cpou jen do Bratislavy, a nejdou do venkovských měst, aby tam působili mezi lidem. Předně dnešní mluvčí mladých agrárníků, jsou z vrstev maloměšťáckých, kteří duševně s prostým lidem nemají nic společného, a pak nešli přece do strany za tím účelem, aby musili účinkovat na venkově. Oni nejsou pro drobnou práci, oni jsou „stvoření vůdcové“ pro „vyšší koncepce politické“. Na venkově by je nikdo z vedoucích strany neviděl, tam by na sebe nemohli dost poukázat, oni chtějí být v stálém styku s nimi a v jejich dohledu. Vědí, že takový venkovský pracovník strany zůstává vůdci nepovšimnut, a oni chtějí být najednou „velkými lidmi“, poslanci. Proto mají dnes největší starost o to, aby strana při budoucích volbách získala tím, že se přeorientuje v otázce československé, a aby je volila. Jsou již přece třicátníci. Z jejich orgánu „Politika“ tyto ambice až křičí. Pořád se dovolávají toho, aby je strana neopomíjela a že oni musí vystřídat staré, opotřebované a neschopné vůdce strany.

Z resoluce mladých agrárníků vyznívá jen jako rozkaz a směrnice pro jiné, drobné pracovníky na venkově: „Národné zповедомienie najširších vrstiev pospolitého ľudu považujeme za nezbytnú súčiastku kultúrneho pokroku.“ Oni sami vysokoškolsky vzdělaní lidé, pro tyto úkoly ovšem nejsou. „Sociálnu otázku národa chceme riešiť na podklade naprostej sociálnej spravdnosti spoločenských vrstiev“ — praví se dále v resoluci. Ale kdo tak chce činit, především ať to učiní ve svém soukromém životě. A budou-li se podle tohoto příkazu řídit sami „panští“ příslušníci agrární strany, sociální spravdnosti jest pomozeno. Kolik notářů a advokátů, agrárníků, zdírá nemilosrdně náš venkovský lid a jiné chudé vrstvy! Kdysi Masaryk psal o tom na adresu naší slovenské inteligence v „Času“, ale je tomu tak i dnes. Úplně na prázdno vyznívá z resoluce: „Prizvukujeme potrebu potlačenia hospodárskeho egoizmu cestou dobre vybudovaného družstevníctva, hlavne výrobného a zemedelského.“ Není třeba přizvukovat, ale třeba dělat, jejich je to povinnost. Ale s těmi výrobnými družstvy to nepůjde. Mají vědět, že se tento druh družstev neosvědčuje. Podobně prázdnou frází je: „Žiadame, aby v rámci rurálnej ideologie bóla intenzívne pestovaná ľudovýchova.“ Od koho žádají? Komu mají náležet starosti o venkovský lid podle rurální ideologie jinému nežli jim, inteligenci agrární strany. Ať je jim líbo: Choďte, učte a vychovávejte! Tím splníte krásné poslání ve své straně.

Odstraní-li mladí agrárníci tu ohromnou propast, která je mezi nimi a lidem pospolitým, ponížili se sami k lidu a pojmu-li opravdovou lásku k němu, již je

otázka lidovychovy a hospodárskeho egoizmu napolo řešena. V tom je také hlavní smysl strany a ne aby opatrovala mandáty svým karieristům. To mají dělat mladí agrárníci, ale ne zahazovat ideu strany, která je základem tohoto státu. Mají k tomu tím méně práva, neboť tuto ideu poskvřnila především špatná politická prakse samé agrární strany. Jejich povinností jest tuto praksi odstranit a ideu pak hájit před odpůrci. Statečným patří vítězství, ne zbabělým, těm, kteří od ideálu utíkají. Zdravé elementy v agrární straně zajisté takto smýšlejí. Zatím zvítězili ti, kteří trpí nedisciplinovanou osobní ambicí. Vnitřní boje mezi mladými agrárníky o zdravější směr nejsou dobře zasvěceným neznámy. A bude-li se tomuto směru věnovat staršími více pozornosti, budou-li jej podporovat, morálně a svou autoritou, jistě jednou zvítězí. Tato naděje je tím oprávněnější, čím více péče bude věnováno tomu, aby se ve straně neorganisovaly všelijaké pochybné a „velkopanské“ živly. Také mladší pokolení slovenského studentstva je již do života středními školami připravenější a vychovanější.

Dr. Franko:

Angličané o Němcích

(Z anglického deníku.)

Londýn, 1. červen 1933.

Byl to první Angličan, který se mi dostal do ruky, na palubě „Prince Charles“, cestou z Ostende do Doveru. Vysoké křídové břehy britského ostrova byly už v dohledu, když došla řeč na mezinárodní politiku a potom na to, co Angličané soudí o Němcích. Syn Velké Britanie se zamyslil, pođíval se na mě a odpověděl větou, která je hodna zaznamenání: „Ou — Angličané jsou národ velmi dobře vychovaný.“ Tím považoval anglicko-německý problém za vyčerpaný. Teprve na další otázky se uvolil rozvinout poněkud svůj názor. A běžný názor lidí ze svého města, svého kraje, severozápadního pobřežního cípu hrabství Kent. „Před válkou měli Němci v naší zemi mnoho přátel, a vlastně můžeme říci i po válce. Teď si to Němci trochu pokazili, zvláště protizidovskou kampaní. Víc u dělnických vrstev, než u zámožnějších.“

V anglickém tisku bylo možno ještě přede dvěma měsíci pozorovat značné sympatie k Německu. V nejednom případě šly tak daleko, že se stavěly za Německo a proti Francii, jejíž chování bylo označováno za provokativní vůči Němcům. Nescházely případy, kdy anglické noviny psaly tak, jako by hrozilo něžnému a mírumilovnému národu německému válečné přepadení se strany Francie nebo Polska. Jediný národ, který by byl schopen porušit evropský mír, byl podle mínění nejednoho z významných Angličanů „přepjatý, šovinistický národ francouzský“. Tento zajímavý názor, který dělal Německu dobře, se od březnových voleb v Německu podstatně změnil: sloupce anglických časopisů se začaly plnit obrazy násilí a brutality vládců Třetí říše, a nebezpečí „francouzského militarismu“ odtamtud bylo vytlačeno „nebezpečím Hitlera“. Je známo, jak ostře se vyhrotil postoj anglického veřejného mínění proti novému Německu. Tak ostře, že bylo třeba z oficiálních kruhů částečného chlácholení: anglický zahraniční ministr odmítl v poslanecké sněmovně návrh, aby bylo pronásledování židů v Německu předloženo nejbližšímu zasedání Společnosti národů. V domě lordů se cítil lord Hails-haim povinen konstatovat, že žádnému britskému příslušníku židovské rasy nebyl zkriven ani vlásek.

Ale nová a daleko silnější a významnější protiněmecká vlna v anglickém veřejném mínění se zdvihla po projevech, které pronesli třináctého dubna v poslanecké sněmovně sir

Austen Chamberlain, Mr. Winston Churchill, major Atlee a plukovník Weadwood: vládní väčšina i opozícia se tentokrát nezvykle shodly na tom, že Anglie nesmí svolit k jakýmkoľvek ústupkům pred Hitlerovým Nemeckem. „Nemecko žadá, aby se upravily mírové smlouvy,“ řekl vůdce Labour Party. „Je třeba upřímně mu odpovědět, že se nám musí nejdřív představit s čistýma rukama.“ Vůdce konservativců: „Dříve, než by se přemýšlelo o možnosti revise, záleží na tom, aby se Němci naučili žít v míru, nejdřív se svými krajany, potom s ostatními, kteří sídlí mimo jejich území.“

Takové a podobné řeči plnily 13. dubna dramaticky nabitě prostory House of Commons. Churchillovy, zvláště však Chamberlainovy argumenty našly teprve v následujících dnech velkou a skoro obecnou ozvěnu. Adolf Hitler se rozlobil a telefonicky požádal německého vyslance v Londýně, aby protestoval co nejrozhodněji proti anglickému veřejnému mínění o jeho Nemecku. Tato pozoruhodná žádost uvedla anglické oficiální kruhy a novináře do humorné nálady. Přirozeně, nikdo se ani nepohnul, diplomatické zákroky podobného druhu se přecházejí shovívavým mlčením. Časopis „Times“ se pozastavil nad žádostí německého kancléře a ocenil ji jediným slovem: „absurdní“.

Generál Spears, který se postavil do protihitlerovské fronty po boku jmenovaných politických vůdců, napsal nedávno do londýnského „Daily Telegraph“ o evropské úloze Anglie:

„V této hodině je třeba chladnokrevnosti, protože evropská situace, jak se jeví Francouzům, je mnohem těžší, než si uvědomují mnozí v Anglii. Francie se ptá, vezme-li si Velká Británie z posledních událostí v Nemecku poučení, a pochopí-li, že francouzské obavy byly opodstatněny a že německý národ není tak docela neschopen uchýlit se k násilí, o čemž jsme my v Anglii byli ochotni pochybovat. Mnoha Francouzům se zdá, že se budova míru hroutí. Francie se bojí války mnohem víc než my. Francie věří, že mír může být zachován jedině spoluprací s Velkou Británií. Je tomu teprve několik týdnů, co se dalo říci, že Francie nesáhne nikdy ke zbraní, ať se cokoliv přihodí jejím evropským spojencům. Teď však není už nemožné představit si situaci, která by Francouze donutila k tomu, aby bojovali. Ať je jakkoliv nepřijemné přiznat si to, je jisto, že Anglie může pro odstranění nebezpečí války udělat víc, než kterákoliv jiná země. Dopusťme-li, aby se v zahraničí rozšířil a ustálil dojem, že naše země v žádném případě nezasáhne, a bude-li se náš vliv postupně zmenšovat, pak opravdu nebude snadno udržet mír.“

Jiné časopisy berou již za prokázáno, že si Anglie po nastolení hitlerovského režimu v Nemecku uvědomuje, na čem je. A označují jako důležitý fakt, že Anglie konečně vidí německé nebezpečí jasně a že se o něm upřímně vyslovuje. „Hitlerovské řádění, protizidovská persekuce, germánské rozjitření projevující se v jejich poměru k otázkám hranic, srážky v Kehlau a jinde, to vše má svůj smysl, a Anglie ze všeho toho vyvozuje důsledky.“ Zvláště Francouzi vítají rozpoznání tohoto nebezpečí v Anglii, která posledních deset let nemohla být nijak podezřívána z přisposti k Nemecku. Rozpoznání německého nebezpečí v Anglii se považuje na francouzské straně za nový a neobyčejně významný prvek v mezinárodní politice.

Jako u nás a v jiných státech střední Evropy, tak také v Anglii se ovšem vyskytují lidé, kteří se snaží zakrýt své nadšení pro Hitlera a touhu po stejném režimu ve Velké Británii do argumentů zdánlivě objektivních. Nemusíte namáhat pátrat po Angličanech, kteří vám řeknou se spravedlivým odkazem na svízelnou hospodářskou situaci:

„Ano, je to špatné, co se teď děje v Nemecku, na příklad to s těmi židy... Ale konec konců, pozorujete-li poměry u nás... nemyslíte, že by i naši zemi bylo líp, kdyby se našel nějaký takový silný muž, víte, jako Mussolini... nebo Hitler...“

Hle, ctitelé Silné Ruky, zdvihli na chvíli oči s plachet Morning Post, zakývají hlavou a postěžují si: mezi sebou nevidí takového nadějněho atleta, jako mají v Itálii nebo v Nemecku. Mr. James Ramsay MacDonald jím rozhodně není. Ani Mr. Baldwin, — který čte Thukidyda a vyniká flegmaticností —, ani Mr. Neville Chamberlain, ani ministr války, lord Hailsham, jehož roku 1929 Baldwin jmenoval „lordem kancléřem“ a uzavřel mu tak cestu k nejvyšší hodnosti, ani lord Irwin, kterého by Baldwin jmenoval rád svým ministrem zahraničí. Nemělo by se myslit na import nějakého toho diktátora?

Je tu ovšem jistá naděje, ale ještě hodně zakuklená: sir Oswald Mosley. Ale než přejdeme k této nové postavě, zastavme se u jednoho z projevů, které se snaží smířit anglickou veřejnost s hitlerovskou ideologií a najít pokud možno nejvíc styčných bodů mezi znovuzrozeným Nemeckem a Velkou Británií, bohužel už ne tak velkou, jako kdysi.

V časopise „The Patriot“ se N. H. Webster sklání meditativně nad problémem „Nemecko a židé“ i dochází místy k poutavým závěrům. V Nemecku, praví na příklad, nešlo o nějaké pogromy na židy, to jest k akcím, které by právem vzbudily ošklivost. Za jednotlivé případy ostřejšího rázu nelze činit odpovědnou německou vládu, stejně jako nemůže anglická vláda za to, že byl v ulicích Londýna pronásledován „klidný německý občan“, kterýž případ anglický tisk zamlčel. Akce proti židům v Nemecku měla jenom formu „odlišení“ čistých Němců od israelitů. Toto odlišení je nejstručněji vyjádřeno v hesle „Deutschland den Deutschen“ — a to se dá přeložit „Britain for the British“. Angličané nemohou brát Němcům právo, zaříditi se uvnitř hranic po vlastní chuti. Hitler jen určil, aby čistě německý živel měl v Nemecku zaslouženou převahu a židům aby bylo dovoleno zaujmout místa ve veřejném životě jenom potud, pokud to odpovídá procentuální kvotě israelské v německém národě. Den bojkotu židů sledoval cíl upozorniti na ten princip, který je znám v Anglii pod válečným heslem „Buy British“, princip, jímž měl být vzpružen domácí průmysl.

„Nám, kteří trpí pod stejně bezohlednou diktaturou, jako je pod Mussolinim a Hitlerem, je těžko nenávidět zemi, kde patriotismus není závadou, ale naopak předností v literárním a politickém životě. Nedá se popřít, že Hitler dělá v této chvíli to nejlepší, co se pro Nemecko dá dělat. A chceme věřit, že výtky, které se proti němu zdvihají v této zemi, nebere vážně. Nejlepší odpověď, kterou může dát svým denunciantům, je, odkáže-li je na článek plukovníka Lane: „Nebezpečí cizinců“, článek, který byl anglickým tiskem bojkotován, protože ukazoval na nadměrné pronikání nepohodlných cizinců a korupci, kterou vyvolávají... Odhodlá-li se Hitler zabavit zemi jedu marxismu, je možno nesouhlasit s ním? Neboť nesmí být zapomenuto, že v Nemecku stejně jako kdekoli jinde ve východní Evropě jsou komunisté převážně židé. Potlačení komunismu si tedy samozřejmě vynucuje opatření proti určitému počtu židů. Dokázal svou rozhodnost sčítovat s rozkladnými směry a uskutečnil to, čeho se neodvážil žádný současný státník: pustil se bez bázně do řešení židovského problému.“

A nakonec zmínku o otevřených vyznavačích Mussoliniho a Hitlera a všech fašistických diktátorů, které čeká politický triumf v nejbližších dobách: nejen Itálie má své černokošiláče, nejen bruselští příslušníci organisace „Légion Nationale“. I hlavní město britského imperia jde s dobou a má své fašisty, seskupené v „British Union of Fascists“.

Zakladatelem a hlavou této Unie je jmenovaný už sir Oswald Mosley, muž velmi bohatý. Následkem této okolnosti je londýnský fašismus hnutí značně elitní, také pokud jde o oděv. A vedle romantické černé košile je důležitou součástí výzbroje anglických fašistů bezvadná bílá náprsenka, čili „vařená košile“, jak říkají Angličané, náprsenka sira Mosleye.

Jako většina nadějných a donedávna zneuznaných státníků, tak i Oswald Mosley se vydal do Říma: pro muže jeho finančních prostředků a politických ambic to byla cesta nejvýš vhodná. Řím už má v tom směru starou tradici, Berlín ji právě zakládá. Dalším poutním místem vyznavačů protisocialistické diktatury se podle všeho stane Washington. Před několika dny se sir Mosley z Říma vrátil. A aby Maestro Mussolini i Hitler viděli, že je dobrým učedníkem, vydal direktivy k menšímu kraválu na zkoušku, v ulicích Londýna. Úderný oddíl čtrnácti urostlých, pečlivě vybraných mužů vyrukoval včerejší noci do centra města a v ulicích kolem Piccadilly Circus předstupoval resolutně před lidí, vracející se z divadel, soustředěných v té končině. Mosleyovi černokošiláci, z nichž si Londýňané, pokud o nich vůbec vědí, dělají blázný, nabízelí poslední číslo svého ústředního a prozatím jediného časopisu „The Blackshirt“ (Černá košile).

Ale fašistická manifestace dopadla poněkud jinak, než se domníval sir Mosley, její osnovatel: v blízkosti Leicester Square se kolem černokošiláčů stáhl hrozivě zástup asi dvou tisíc chodců nefašistického přesvědčení. A ti, co byli na okraji, začali hned aktivní protimanifestaci, a to pěstmi. Průkopníci anglického fašismu zaujali, pokud to bylo ještě možné v takových kleštích, strategičtější útvar: pokusili se vytvořit čtverec. A pečovali podle svých sil o to, aby dali stejný počet ran, jaký přijali.

Byla alarmována nejbližší policejní strážnice, pověstné komisařství ve Vine Street. (Každý v Londýně, ba i dále v Anglii vám řekne, že komisařství ve Vine Street je znamenité. Ale nikdo neví, proč.) Policisté zrekvírovali několik autotaxíků a poručili šoférům, aby jeli do davu, který tímto dosti laciným a působivým způsobem rozdělili, zvládli a rozeznali, včetně devíti zbrojnošů Mosleyových: šest z nich přivedli do Vine Street ke zjištění, pod ochranou svých obušků. Neboť část rozptýleného a znovu soustředěného davu zatoužila vzít do prádla černé košile delegátů sira Oswalda Mosleye.

národní hospodář

František Munk:

Amerika se loučí s individualismem

Německý hitlerism způsobil ilusi skoro obecnou, že svět nyní rázně si vykračuje napravo. Od Hitlerova vítězství není ani u nás s některými lidmi řeč: myslí, že Hitler vyhrál speciálně k tomu účelu, aby definitivně vrátil svět do starých kolejí a zadržel změnu. Lidé, kteří tak usuzují, nezkoumají pořádně ani hitlerism: v hospodářském ohledu není jej možno charakterisovat jako cestu zpátky; hitlerism provádí některé věci, po kterých socialisté v jiných státech marně volají. Bude zde o tom psáno a ukázáno, jak ošemetný je to pro kapitalisty „vývoj napravo“. Dnes přinášíme článek o Americe, který také dokazuje, jak povrchní je fráze o vývoji napravo. Tento po Rusku největší a hospodářsky nejmocnější stát jde totiž tak rázně nalevo, že to musí vzbuzovat podiv. Teoretikové reakce nechť si tedy dají dobrý pozor na svůj obraz světa, mohlo by se ukázat, že je veskrze falešný, pokud jde o věci hospodářské.

Revoluce bez revolucionářů.

Tři měsíce „nové éry“ ve Spojených státech stačily, aby Amerika dohonila, a v mnohém předhonila vývoj, k němuž Evropa potřebovala tři desetiletí. Rychlost, s jakou zarazila hospodářský stroj řítící se do

propasti a určila mu nový směr, překvapila i pozorovatele, kteří viděli, jak Amerika po tři roky hledá marně svou cestu. V lednu a v únoru hledala ještě cestu zpět. V březnu, po psychologickém otřesu bankovní krise, kdy ke kormidlu přišla nová ruka, dostala Amerika úplně nový kurs. Změna je tak náhlá a myšlenkově nepřipravená, že si Amerika snad ani ještě neuvědomuje, jak radikálně se nová cesta liší od staré. U nás jsme si všímali spíše dobrodružství dolaru než nové hospodářské politiky, která bude mít mnohem závažnější důsledky i pro náš hospodářský systém než pouhý inflační experiment. V Americe samotné panuje ještě zmatek, v jednom jsou však zajedno: že opuštění zásady laissez faire je definitivní, že Amerika vstupuje do druhého období své hospodářské historie.

Amerika přišla k nové éře jaksí zkusmo. Vstoupila do deprese se skvělou výzbrojí technickou, ale se zcela nedostatečnou výzbrojí ideovou. Vyráběla podle metod roku 1929, myslila podle receptů z roku 1829. Ani ve volebním zápase neodvážil se ještě Roosevelt pronést slovo proti „americkému systému“ drsné, volné a neomezené soutěže. Kdyby byl loni přišel někdo s programem, který se nyní uskutečňuje, byli by jej bezpochyby prohlásili za bolševika, a možná, že by ho byli poslali zpět, odkud přišel. V Americe více než kde jinde rozhoduje o zboží obal. Proto se káva prodává v datovaných skleněných nádobách, proto se americké ženy prezentují pod barevným obalem módy, rouge a pudrů, proto se také radikální myšlenky musí zabalit do líbivého obalu tradičních myšlenek. Socialism v Americe nemá úspěchu, protože chce své zboží prodávat v evropském obalu. Musili by jej přeložit do řeči Washingtonovy, Jeffersonovy a Lincolnovy, s náležitou dávkou biblických citátů, aby si ho průměrný Američan postavil do poličky svých myšlenek. Nedůvěruje-li však Mr. Babbitt novým myšlenkám, má za to pozoruhodně vyvinutý instinkt pro zkušenosti a fakta. Neplatily na něj žádné programy a knihy pánů Stuarta Chase, Soule a Lippmana. Zato pochopil náramně dobře štuchance, které mu udělily poslední tři roky.

Levá Amerika.

Po tři roky experimentovala Amerika se všemi prostředky volné soutěže a soutěžního kapitalismu. Každá myšlenka, která se zrodila na Wall Streetu nebo v Mellonově bance v Pittsburku, byla ochotně přijata ve Washingtonu. Z dob prosperity přinášela si republikánská vláda skoro neomezenou důvěru národa. Demokratická strana byla právě na hlavu poražena. Socialistické nebo vůbec opoziční hnutí, které by bylo víc než soukromým společkem, neexistovalo. Daně byly donedávna směšně nízké. Sociální pojištění a „sociální břemena“ vůbec rovnala se nule. Podle výkladů Hitlerů a hitleříků byly zde vlastně všechny předpoklady pro vzestup: národ sjednocen, důvěřující slepě vůdcovství Morganů, Rockefellerů a Fordů, veškerý marxism žádný. V Německu dnes vykládají, že dlouho trvající depresi způsobili marxisté a „zaopatřovací stát“. V Americe neměli ani jedno ani druhé a přece byla krise stejně zlá. Zde zřejmě něco neklape, až na to, že člověk, kterému se vede špatně, volá po změně. Přišla-li změna v Německu zprava, přišla v Americe s měrem, který nikdo neočekával: zleva. Přišla tehdy, kdy soutěžní kapitalism vyčerpал svoje

recepty a bankovní krizí zkrachoval. Rozhodně si kapitalism v Americe nemůže stěžovat, že neměl příležitosti. Měl plně tři roky, aby ukázal, co dovede v případě krise, a to v zemi, která měla domněle nevyčerpatelné rezervy finanční síly, ohromné území bez hranic a nejschopnější organizátory světa. Že zklamal, není vinou lidí nebo okolností, nýbrž samotného systému.

Generál průmyslu.

Roosevelt převzal presidentství bez programu, ale také bez ideových a jiných zábran. Situace byla kritická, dosavadní prostředky zklamaly, Rooseveltovi nezbyvalo, než se obrátit jinam. Regulované hospodářství bylo jediným východiskem. Osvícený aristokrat Roosevelt nebyl orientován tak jednostranně jako podnikatel Hoover. Sám prohlásil, že bude pracovat metodou „trial and error“, zkoušeje různé způsoby a vylučuje postupně ty, které se neosvědčí. Roosevelt neformuloval své návrhy sám, nýbrž za pomoci neoficiálního, vědeckého kabinetu, profesorů Moleyho, Tugwella, Frankfurtera a jiných. Co se dnes nazývá programem Rooseveltovým, je ve skutečnosti programem této skupiny, platící v Americe za pokrokovou, ne-li přímo radikální a podezřelou ze sklonů k socialismu. Vždyť to byl právě profesor Frankfurter, jenž vystoupil kdysi na obranu Sacca a Vanzettiho, v době, kdy každá námitka byla hotovým přiznáním k anarchismu.

Roosevelt počal experimentovat s regulací průmyslu, jakmile měl vyřešeny nejnaléhavější úkoly finanční: bankovní reformu a uvolnění dolaru od zlata. Dočasné zlepšení, které se musilo dostavit při stoupání cen, mělo se stát základnou, na níž by se budovala další strategie. Kontrola průmyslu byla nezbytná, aby se udržela vyšší cenová úroveň. Za volnosti výroby a soutěže by vyšší ceny přivodily vyšší nabídku jak na trhu výrobků průmyslových, tak i zemědělských. Vyšší nabídka by pak ceny stlačila znovu na starou úroveň a celý inflační experiment by ztroskotal.

V jednání o přestavbu amerického hospodářství můžeme už rozeznávat dvě etapy: první souvisela s návrhem zákona o 30hodinové pracovní době, druhá s předlohou National Industrial Recovery Actu. Miss Perkins, ženský ministr práce, navrhla totiž dodatek k t. zv. Black Bill, kterým se měla zavést maximální třicetihodinová pracovní doba týdně v celém průmyslu. Podle jejího návrhu byla vláda oprávněna, aby stanovila nejenom všeobecnou pracovní dobu, ale omezila ještě dále pracovní periodu určitého podniku nebo průmyslového odvětví, určila „spravedlivé a rozumné“ mzdy, stanovila ceny za hotové výrobky a omezila výrobní množství buď pro celé odvětví nebo kvotami jednotlivých závodů. Účelem Blackova zákona i s dodatkem slečny Perkinsové bylo ovšem, aby se v průmyslu zaměstnalo více dělníků. Omezení pracovní doby zaručovalo samočinně rozdělení práce mezi větší počet pracujících. Kontrola mezd pak vyšší pracovní odměny pro každého jednotlivce.

Kooperativní plánování.

První návrhy byly pro Američany trochu příliš přimočaré. Jednalo se proto dál, a výsledkem byl National Industrial Recovery Act, který znamená pokus o organizaci průmyslu na zcela nových základech. Místo strohého státního dozoru, jak se původně zamýšlel,

buduje se aparát mnohem pružnější, přibližně podle směrnic, které naznačil prof. Tugwell, intimní poradce Rooseveltův, ve své knize „Discipline in Industry“. Průmyslu se dává možnost, aby svou organizaci provedl sám. Průmyslové svazy a syndikáty mají vypracovat „codes of fair practice“. Tyto průmyslové charty, pro každý odbor samostatné, stanoví zejména maximální pracovní dobu, minimální mzdy, výrobní kvoty, dodací a konkurenční podmínky. Vláda schvaluje navržené kody. Schválením presidentovým se kod stává zákonem, nad jehož zachováváním dozírají úřady a jehož přestoupení se trestá. Jestliže se určité průmyslové odvětví nedohodne, budou mu kódy nadiktovány a budou zavedeny výrobní licence, které dostanou jen „hodné“ závody. Nucené syndikáty jednotlivých odvětví budou koordinovány Národní plánovací radou, kterou zákon zřizuje. V čele kontrolního aparátu stojí průmyslový diktátor, podléhající přímo presidentovi a postupující podle doporučení Národní plánovací rady. Diktátorem byl jmenován generál Johnson, starý spolupracovník Baruchův ve válečné průmyslové radě, „voják, právník a továrník“, jak se sám nazývá.

Nejzajímavější je, že americký průmysl sám utíká od volné soutěže a přistupuje na Rooseveltovu kontrolu. Organizace, jako je National Association of Manufacturers a Obchodní komora Spojených států, které byly vždycky nekompromisními přívrženci drsného individualismu, žádají dnes samy kooperaci pod státním dozorem. Průmyslové svazy se hlásí o překot k programu kontroly, pravděpodobně už z toho důvodu, že je jim milejší spolupracovat na nových předpisech, než si je dát nadiktovat shora, nehledíc ani k tomu, že funkcionáři průmyslnických svazů vítají novou kompetenci.

Plánované hospodářství se stalo v Americe skutkem. Není to ovšem plánování shora, nýbrž nový typ plánování kooperativního, na němž má účast jednotlivý podnik, průmyslový obor i stát. Teprve zkušenost ukáže, zdali se osvědčí hůř nebo líp než plánování centralisované, jak se provádí v Rusku. Každopádně zaslouží si americký pokus aspoň tolik pozornosti jako pokus ruský.

Na americkém plánu je zajímavé také to, že místo principu stavovského, jak je zavádí fašism, přijímá princip technický. Jednotkou, s níž počítá ústřední hospodářský úřad, není jednotlivý stav, nýbrž průmyslový odbor, a to vertikálně, počínajíc zpracováním suroviny a končíc maloobchodem. Tak na př. Drug Institute of America, který byl pověřen, aby vypracoval předpisy pro výrobu a distribuci drogů, sdružuje výrobce farmaceutických produktů, toaletního zboží, kosmetik a jiného zboží společně s velkoobchodníky a maloobchodníky, a to jak s filiálovými organizacemi, tak i samostatným drobným obchodem. Americké hospodářství nebude proto řízeno podle potřeb stavovských, nýbrž jako obrovský mechanismus pro výrobu a distribuci statků.

Amerika se pokouší o synthesu plánového hospodářství s demokracií. Dosud nebyl učiněn žádný pokus v tak velkém měřítku. Všude tam, kde liberalism ustoupil, byla demokracie nahrazena diktaturou. V Americe po prvé zasadili hospodářskou diktaturu do politické demokracie. Bude zajímavé srovnávat americký syndikalism

s evropským stavovstvím a s ruským státním kapitalismem. Rozhodně však musíme si od základů zrevidovat tradiční obraz Ameriky. Už není zemí neomezené volnosti a dravé soutěže, nýbrž státem, který záměrně a soustavně přechází k nové formě hospodářství. V hospodářství není návratů. Amerika spěchá.

Dr. Karel Kříž:

Platy bankovních ředitelů

Svaz bankovních a spořitelních úředníků vydal spolu se Svazem peněžních a kancelářských zřízenců letáčky, v nichž se oznamuje veřejnosti, že zaměstnanci některých bank — později je budeme jmenovati — dostali všichni dopisy, kterými se jim dává výpověď ke konci letošního září. Současně se jim oznamuje, že dají-li souhlas ke snížení platů, které dopisy navrhuji podle individuálních případů, odvolává se výpověď. Neodpoví-li postižený do týdne, pokládá se to za projev souhlasu. Letáčky, rozhazované na schůzi bankovních zaměstnanců v Lidovém domě dne 15. t. m., mají sugestivní doslov: „Tři tisíce zaměstnanců vypověděli — tři tisíce existenci podlomili — vlastní kapsy zachránili.“ Současně uvádějí se tam platy jednotlivých bankovních ředitelů: u České banky Union mají ředitelé Freund, Neumann, Stein a Benedikt průměrně 800.000 Kč ročně, ředitel Wrany po sedmileté činnosti dostal jeden milion Kč odbytného a má 100.000 Kč pense. U Länderbanky ředitelé Hecht a Kress mají průměrně po 700.000 Kč ročně, u České eskomptní banky mají ředitelé dr. Ziegler 880.000 Kč, dr. Lob a Kantor po 800.000 Kč, dr. Landesmann 240.000 Kč pense a Blumental 175.000 Kč pense po osmileté činnosti, ředitel Feilchenfeld pak vede s ročními Kč 900.000 platu.

Abychom však mohli posouditi, jak vlastně poměry v těchto bankách vypadají, musíme se pokusiti o srovnání platů jednotlivých kategorií zaměstnaneckých. Připomínáme však výslovně, že platy ředitelů, které na základě spolehlivých informací z bankovních kruhů v další tabulce uvádíme, neobsahují tantiémy z podniků, v jejichž správních radách tito ředitelé za své banky sedí. Náš zákon a naše bankovní praxe je totiž nikterak nenutí, aby tyto tantiémy bance, které vlastně náležejí, odváděli. U četných ředitelů jsou tyto tantiémy tak veliké, že několikanásobně převyšují plat. U „nejchudšího“ z bankovních ředitelů činí polovinu platu, avšak to je případ téměř výjimečný. Zpravidla jsou tantiémy podstatně vyšší. Data o platových poměrech v několika bankách, mezi nimiž jsou i právě jmenované banky, jež právě mají konflikt s úřednictvem, vypadají takto:

Platy ředitelů:

Živnostenská banka (8 osob)	4.5 mil. Kč
Eskomptní banka (6 osob)	3.6 „ „
Union banka (5 osob)	2.25 „ „

Poznámka: všechny platy jsou uvedeny neto, to jest, jde o částky vyplácené „přímo na ruku“, protože všechny daně, přechodnou daňovou přírážku a poplatky platí za ředitele přímo banka. Do těchto platů nejsou započítány tantiémy, které dostávají ředitelé z koncernových podniků, v jejichž správních radách jsou za banku členy.

Nejde tu o malé částky. Uveďme jako příklad, že tyto výhody daňové dělají na př. u Eskomptní banky pro ředitele 1,250.000 Kč ročně.

Platy úředníků a zřízenců:

Länderbanka: celkem zaměstnává 342 úředníky. Prokuristé filiálek (17) a disponenti (18 plus 22) mají roční dohromady 11 milionů Kč, 140 zřízenců má 2.5 mil. Kč, 19 prokuristů centrály s 21 disponenty 3 miliony Kč, 10 náměstků ředitelů, 6 ředitelů filiálek. 7 ředitelů a 2 vrchní ředitelé mají 7 milionů Kč dohromady. Celkem 25 milionů Kč.

Česká banka Union: má 1.102 zaměstnance s platem do 40.000 Kč ročně, kteří dostávají dohromady ročně 28,650.000 Kč, čili průměrně 26.000 Kč ročně. Zaměstnanců úředníků s platy od 40.000 do 60.000 Kč ročně má banka 266, celkem dostává tato kategorie ročně 12,520.000 Kč čili 47.000 Kč ročně průměrem. Konečně je tu poslední kategorie, v níž je 156 osob a funkcionářů, kteří mají 60.000 Kč až 350.000 Kč ročního platu, dohromady 18 milionů Kč, čili průměrný plat v této kategorii favoritů činí 120.000 Kč. Platy ředitelů jsou jasněji zřejmé z hořejší tabulky platů ředitelských.

Eskomptní banka má celkem 181 zřízenců, kteří dostávají průměrně ročně 17.000 Kč, tedy všichni dohromady 3 miliony Kč. Někteří konají také poloúřednické práce. Dále má banka 935 úředníků s průměrnými platy kolem 33.000 Kč, celá tato skupina má dohromady 32 miliony Kč. Konečně je tu nejlépe placená kategorie vedoucích úředníků, mezi nimiž jsou funkcionáři i vedoucí ředitelé, kde činí průměrný plat 112.000 Kč a celková výplata pro tuto kategorii dělá ročně 16.5 mil. Kč.

I když přiznáme, že ředitelské platy byly již namnoze sníženy, jsou přece jen neúměrně vysoké. Sociální rozvrstvení bankovního zaměstnanečtva je z těchto dat velice dobře patrné. Musíme si také uvědomit, že situace bankovních úředníků se stále zhoršuje postupující racionalisací, zejména zaváděním různých účtovacích a počítacích strojů, které vykonávají práci, jež dříve bývala svěřována jen velice dobře kvalifikovaným a placeným úředníkům. kdežto dnes ji může konati mladé děvče nebo úředník-začátečník s nevelkým platem. Chce-li ji dělat plně kvalifikovaný úředník, který nemá protekce, aby se po bankovním žebříčku vyšplhal k lépe placeným funkcím, musí se spokojit se stejným platem, který by vzal jeho méně kvalifikovaný kolega. Konečně ještě dodejme, že od bankovní stávký r. 1921, která tak podlomila do té doby sociálně velmi slušné postavení bankovních úředníků, cítí jak jejich organizace, tak i jednotliví úředníci při jakémkoliv postupu proti agresivnímu vedení bank jistou slabost. Je to handicap, který nejsou s to vyrovnat. V dnešní hospodářské tísní a nouzi o místa je pochopitelné, že i kdyby toho nebylo, byl by přece jen celý boj veden s nerovnými silami. Ostatně i zde je velký problém generační, který tíží také bankovní zaměstnance.

Proč chtějí tyto banky snížití svým zaměstnancům platy? Protože je podle tvrzení ředitelství bank jejich režie příliš vysoká a „musí se šetřit“. Ať se tedy díváme na reduované platy ředitelů jak chceme, ať si říkáme, že jejich odpovědnost (která, jak víme ze sanačních zákonů, jež stály republiku už na pět miliard Kč, není nikterak zvláště svědomitá) musí býti honorována, nemůžeme přece jen sympatisovat s těmi, kteří přejí ban-

kovním úředníkům v jejich boji neúspěch. Naopak. Srovnáme-li si výdaje na ředitelské platy, v nichž nota bene nejsou obsaženy dividendy, tantiémy a jiné výhody, jež značí další statisícové příjmy a při tom ještě daně za ně platí banka (jak si to ostatně ředitelé prostě sami pro sebe výhodně zařídili) s platy zaměstnanců, vidíme hned, že dalo by se především šetřit na platech ředitelů. Srovnáme-li srovnáme-li platy jednotlivých skupin. Srovnáme-li si je, musíme říci, že ředitelé měřili sobě příliš výhodným loktem a že by měli začít radikálně šetřit na sobě.

Ostatně se na to podívejme ještě s jiného hlediska. Co značí tyto vysoké ředitelské platy, co znamená ta vysoká reže, kterou je nutno podle mínění ředitelů snížit jedině tím, že se sníží platy subalterních úředníků? Ta neznamená nic jiného, než drahý úvěr pro naše výrobní a obchodní podniky, tedy namnoze omezování zaměstnanosti, propouštění dělnictva v továrnách, které úvěr nemohou dostat anebo nemohou drahý úvěr zaplatit. Anebo to znamená u podniků, které tento drahý úvěr dostanou, že se zdrazuje výroba, že se tím zdrazuje zboží pro konsumenta, které vyrábí továrna, jež je v područí banky a konečně, že se tím poškozují naše národní hospodářství, když podniky, které exportují, nemohou pro drahotu svých výrobků, způsobenou „vysokou bankovní reží“, konkurovat s výrobky jiných států na mezinárodních trzích. Tak se musíme dívat na tento problém.

Není to tedy jen zápas bankovních úředníků, je to také tíživá otázka národohospodářského významu. Ostatně si řekněme docela upřímně, že Československo trpí jakýmsi bankovním marasmem, ochablostí, zaviněnou tím, že banky příliš mnoho jako pijavky ssají z žil našeho národního hospodářství jeho drahou životní sílu a oslabují je. Mnoho bank znamená konkurenci o každý průmyslový podnik, každá banka se snaží, aby do svého „koncernu“ stáhla co nejvíce továren. Poskytuje továrně tak dlouho úvěr velmi benevolentně a hojně, až konečně továrna nemůže drahý úvěr zaplatit. Musí zaplatit jinak: akcionisuje se a převážnou většinu akcií dostane banka, bývalý majitel musí být rád, dostane-li vůbec nějaké akcie a je-li jakýmsi ředitelem tam, kde býval pánem a majitelem. Případy toho druhu zejména v kovoprůmyslu, textilu a zvláště ve sklářství by stály za to, aby byly popsány s udáním jmen. Byla by to četba nadmíru zajímavá. Tyto „koncernové podniky“ vlastně banku a její ředitele živí. Banka však roztahuje své síť dále a tvoří si „zájmové sféry“ průmyslu, který pak poznenáhla připojí ke svému koncernu.

Banky v Československu už dávno neoplňují svou funkci rozdíleče úvěru. Mají namnoze charakter parazitní, staly se majiteli továren, obchodů (i lahůdkářství!), povoznictví, dopravních společností a vykonávají majetnický vliv i tam, kde se to zdá být neuvěřitelné. Z toho také plyne pak jejich nezdrazivé působení na stát se všemi důsledky daňovými, finančními a politickými. Je prostě faktum, že Československo má více bank, než může uživit. Zdrávo mu to vůbec není. Nejde tedy jen o snížení platů ředitelů, ale o zrušení ředitelů a nejméně poloviny bank s nimi.

literatura a umění

V. Gutwirth:

Rozhlasová kritika

Ve svých počátcích neměl rozhlas kritiky; ti, kteří tehdy se starali o chudické rozhlasové programy, měli v tomto směru klid a pokoj; s radostí a vděkem bylo přijímáno vše, co rozhlas vysílal. Nerozhodovalo, co rozhlas vysílal; rozhodovalo, že ten přístroj tak složitý, s takovým počtem lamp, knoflíků, drátů vůbec hraje. Bylo tehdy mnoho lidí, kteří rozhlasu neprorokovali velkou budoucnost; kdo slyšel první rozhlasové programy, vzpomene, že na kritiku jejich programu nebylo vhodného času. Z té doby je fotografie: ministerská rada kolem jednoho z prvních radiopřijímačů. Fotografie, svědčící o tom, že radiopřístroj byl u nás něčím naprosto nezvyklým. Byli jsme spokojeni, že hraje.

První radiokritik

(máme-li na mysli toho, kdo kritikuje program rozhlasu, neboť již v počátcích rozhlasu bylo dosti těch, kteří — marně — ukazovali na špatné první krůčky naší rozhlasové politiky) vznikl z nespokojeného radioposluchače. Nelíbil se mu program rozhlasu; sedl a napsal to Radiojournalu; slušně nebo krobíánsky; snad se podepsal, snad ne. Další šel dále: sepsal svoji nespokojenost a poslal to svým novinám. Tak vznikl první typ radiokritiky. Typ, který žije stále. Jsou to ti, kteří se bouří proti molům a durům, symfoniím a větám; jsou to ti katolíci, které pohoršil Hruška, ti, kteří se zlobí na dělnický a zemědělský rozhlas, ti, kteří — poučování „Poledním listem“ a „Národem“ — nařikají nad švejcarením rozhlasu atd. — Je velmi závažnou otázkou, do jaké míry se má Radiojournal orientovat podle hlasů a dopisů těchto nespokojených posluchačů. Bylo by jistě nesprávné odkládati jen tak několik set hlasů pro nebo proti té neb oné části programu rozhlasu; je však otázkou, do jaké míry se jimi má řídit rozhlas, který má ne sta posluchačů, ale statisíce. Jsou tyto dopisy nespokojených ukázkou celkové nálady, nebo jsou jen výrazem smýšlení nepatrné části? Nejsou to hlasy zaujaté, hlasy lidí, kteří podlehli politické a jiné agitaci? Jakou váhu dát těmto hlasům? To je otázka stále ještě hodně otevřená a zdá se, že po této stránce neplatí v rozhlase: qui tacet, consentire videtur. Naopak. Je docela možné, že desetitisícům se program rozhlasu líbil. Ale co naplat: pošta přinesla několik desítek protestů. Možná, že nemluví ani jménem 1% posluchačů. Ale co naplat, protesty zde jsou. V této formě znamená tato zárodečná forma a radiokritiky nebezpečí teroru nepatrné skupinky; je patrné, že rozhlas tuto formu kritiky nemůže daleko považovat za svůj kompas; to neznamená, že tyto hlasy mají být odkládány.

Rozhlasová kritika

v denním a jiném tisku nedala při rozvoji rozhlasu na sebe dlouho čekat. Rozhlasové společnosti a jednotlivé listy pokoušely se zjistiti anketami, co vlastně posluchač od rozhlasu chce. Materiál takto získaný má velkou cenu též proto, že se opírá o velká čísla a organisovanou akci. Je to materiál, z něhož bude vycházeti ten, kdo se bude zajímati o psychologii rozhlasového posluchače a o sociologii rozhlasu. Najde v něm mnoho zajímavých dat o funkci rozhlasu v jednotlivých zemích a u jednotlivých národů. Podepře mnoho i šéfy rozhlasových programů, i když jim nedá vodítka, které by potřebovali. Dobrý rozhlasový program musí být aktuální; a ještě: rozhlasový program se teprve tvoří. Proto potřebuje kritiku, která by ho sledovala den ze dne. Proto má velký

význam pravidelná radiokritika v denním a odborném tisku. Právě tak jako se teprve tvoří rozhlasový program, tvoří se i radiokritika v tisku jako kritika sui generis. Rozhlas má statisíce posluchačů. Není již v tom příčina, aby tisk si všiml rozhlasu? A dále: program rozhlasu si nemůžeme vybrat, jako si vybíráme knihu, kterou chceme čísti, jako divadlo, koncert, výstavu, kam chceme jít, jako noviny, které si kupujeme. Program rozhlasu je stanoven předem a pevně. Tu je úkolem radiokritiky na rozboru toho, co rozhlas vysílá, zkoumati, hledí-li se nejvíce přiblížit posluchačům, aniž při tom zapomíná na své kulturní poslání.

Kritik dramatický, hudební, výtvarnický, literární atd. má před sebou pole v celku jasně vymezené. Co má kritisovat radiokritik? Výběr desek při ranním vysílání? Ranní tělocvik? Ranní recepty pro kuchařky? Má posuzovat, zda Č. T. K. hlásí zprávy dobře? Večerní radiohru? Přednášku dělnického, zemědělského, průmyslového rozhlasu? Besídku pro děti? Školský rozhlas? Reportáž z automobilových závodů? Operetu? Operu? Německé vysílání? Atd. Z tohoto neúplného výčtu vidíme, že radiokritik by musil být vševědem, kdyby chtěl obsáhnouti obsahově vše, co rozhlas vysílá. Ale i když se radiokritika omezí na sledování základních cest, kterými rozhlas jde, pozná, že musí býtti hodně dílem kolektivním, má-li být dobrá. Uvažme, že nejde jen o kritiku, hodnocení toho, co rozhlas vysílá; že jde o sledování celé rozhlasové politiky (průmyslová, celní, cenová politika, stavba nových stanic), že nutno sledovati základní tendence v cizích rozhlasech, že nutno sledovati hlavní otázky rozhlasové práce. Poznáme, že radiokritika musí býtti dílem několika jednotlivců, z nichž každý uplatní svoje odborné znalosti.

Česká radiokritika

si vytvořila řadu rozhlasových rubrik; ale jen některé věnují se skutečnému rozboru rozhlasových programů; český tisk má sice dosti radiatorubrik, ale málo skutečné radiokritiky. Omezuje se velmi často jen na otištění materiálu z dvou pramenů; jedním je korespondence Radiojournalu, dnes daleko rychleji, aktuálněji a pohyblivěji referujících o programu Radiojournalu, jeho proposicích; druhým pramenem je Pražská Radiokorespondence velmi čile dělaná. — Ale rozsah radiatorubrik neodpovídá daleko významu rozhlasu; to tím spíše, že jen několik listů má své hlídky rozhlasové založeny skutečně kriticky. Tak na příkl. rozšířená „Národní Politika“ nemá radiokritické rubriky; podobně „České Slovo“, nehledíme-li k jeho týdennímu přehledu (programu) rozhlasu, všimá si málo rozhlasu; také „Venkov“ se omezuje jen na typografické zdůraznění relací zemědělského rozhlasu. — Rozhlasová rubrika „Práva Lidu“ byla věnována původně konstruktivním otázkám radiopřístroje; tato příloha se těšila velké oblibě, jak patrně z toho, že „Právo Lidu“ na ní upozorňovalo v čele listu. Později si dělnické radioamatéři založili „Dělnické Radio“, měsíčník radioamatérů, přinášející návody konstruktivní a nevyhýbající se ani jiným otázkám rozhlasu; tím radiatorubrika „Práva Lidu“ dostala jiný smysl. Snad anketa, kterou „Právo Lidu“ uspořádalo, přispěje k stanovení konečného profilu této rubriky. — Pravidelně si všimá rozhlasu „Národní Osvobození“, které si všimá vážné hudby, radioher i veselých večerů a zejména pak — jak vyplývá ze složení čtenářů listu — školského rozhlasu. „Lidové Noviny“ svoje postřehy z rozhlasu soustřeďují do sobotního čísla; všimají si vedle vážné hudby hlavně mluveného slova a zásadních otázek rozhlasu. „Lidové Listy“ si vytvořily svůj typ nedělního káza a níčka, ve kterém shrnují kritiku programu za týden.

Ostatní český tisk se zabývá rozhlasem nesoustavně, podle politických hledisek, s hlediska politické agitace. To platí zejména o „Poledním listu“ a „Národu“. Německý tisk si všimá rozhlasu hlavně s hlediska politického (stanice pro Němce, rozšíření relací německého rozhlasu). Dobré informace o rozhlase mívá „Prager Presse“. Větší zájem o rozhlas projevuje mimopražský větší český tisk (na př. Plzeň), což jistě souvisí s tím, že člověk mimo Prahu dovede vděčněji přijmouti dar rozhlasu. — Odborný tisk radioamatérů věnuje se z převážné části technickým otázkám, ač na př. „Dělnické Radio“, „Čsl. Radiorevue“ a „Radioamatér“ všimají si programových otázek rozhlasu. — Velká část radiokritiků je soustředěna v Čsl. Klubu tiskových radioreferentů, který je prvou organizací toho druhu v Evropě; podobná instituce se ustavila ve Francii, v Berlíně, ustavuje se v Polsku. Mám dojem, že aktivita Klubu tiskových referentů u nás v poslední době poklesla; snad je to odraz nesnázi radiokritiky u nás a únavy, která z těchto nesnázi vzniká.

Je kritisovat lehké?

Často u nás čteme: Což o to, kritisovat, to je snadné a lehké, ale pracovat! Jsem z těch, který uznává, že práce veřejná, v kterémkoliv oboru, má své velké překážky. Ale nelze jen tak odbýt veškerou kritiku jen tím: což, vám se lehkó kritikuje. Není to tak jednoduché s tou kritikou u nás. Není to tak pohodlné kritisovat. Touží-li někdo u nás po pohodlí, pak učiní lépe, bude-li chválit, místo aby kritisoval, bude-li spokojen, místo aby říkal, s čím je nespokojen. Chvála a spokojenost se u nás rentuje lépe, než kritika sebeupřímnější. To platí všeobecně; tedy i pro rozhlas.

Uvedu dva případy trochu charakteristické pro způsob, jakým je u nás přijímána kritika rozhlasu, resp. Radiojournalu:

1. Kritisoval jsem „Radiojournal“. Jeden list pak napsal asi toto: pan V. Gutwirth kritikuje Radiojournal, ale nečervená se, když přijímá honoráře od Radiojournalu. — Opravdu: bral jsem honoráře od Radiojournalu. Jako desítky a sta jiných. Zde rukopis, pak smlouva, přednesení a honorář — nic, proč by se člověk měl červenat. Podal jsem žalobu. Čekal jsem, že neznámý pisatel přijde a odůvodní mi svoji teorii, podle níž ten, kdo přijme od Radiojournalu honorář, má eo ipso se omezit v kritice toho, co Radiojournal vysílá. Čekal jsem, že se dozvím vznik této teorie, podle níž náhodný spolupracovník z Radiojournalu má si uložit rezervu v kritice rozhlasu. Obháje této teorie nepřišel a zůstal anonymní. Tak nezbylo nic jiného, než spokojiti se s odvoláním listu a s tím, že tu byla vyslovena zásada: kdo chce promluvit do rozhlasu, musí uložit si rezervu, kdyby chtěl kritisovat rozhlas.

2. Druhý případ je ještě zajímavější. Napsal jsem do „Lidových Novin“ kritiku školského rozhlasu. V podstatě nic, co by již před tím nebylo řečeno v „Národním Osvobození“, „Přehledu Rozhlasu“ a jinde. Že totiž školský rozhlas nemá jasný profil, že školský rozhlas nemá ještě svoji pevnou bási atd. — Opis tohoto článku dal referent ministerstva školství a národní osvěty personálnímu referentovi úřadu, kde jsem zaměstnán, s požádáním, aby mě tuto kritiku školského rozhlasu vytkl. — Tuto věc dal jsem k posouzení syndikátu čsl. novinářů, neboť soudím, že s kritikou v denním tisku se má vyrovnat ten, komu se nelíbí, způsobem jiným, než dovoláním se personálního referenta úřadu, kde kritik je zaměstnán.

To jsou dva případy, svědčící o tom, že kritisovat u nás není lehké. I v rozhlase. Bylo by možno uvést řadu jiných případů a jini by přišli s potvrzením, že rozhlasová kritika u nás není prací právě vděčnou. A to je také příčina, proč rozhlasové kritice se u nás nedaří. Rozhlasová společnost je

příliš nakloněna spatřovati v kritice svého odpůrce, než toho, v němž může získati a vychovati si dobrého spolupracovníka. Je to rozhlas, který v první řadě by měl mítí zájem na tom, aby rozhlasová kritika tu byla, aby byla živá a obsáhlá, aby tu rozhlas měl zrcadlo, v němž by se viděl. Ovšem pak nelze se zlobit na kritiku, na její zrcadlo, ukáže-li se v něm obraz ne právě v hezkých barvách a rysech. To nemusí býti ještě zlovolnost kritiky, ale i nesprávná cesta rozhlasu, která je příčinou ostřejší kritiky. Je pravda, že pochvala se čte lépe než odmítavý posudek. Ale což když tento odmítavý posudek je blíže pravdy, než pochvala, která pomýšlela již na něco jiného než na to, aby svůj posudek podala věrně a pravdivě? Po této stránce je nutno, aby Radiojournal našel lepší modus vivendi s kritikou než dosud. Kritika nemůže se zastaviti před kritikou osob. Není proto ještě osobní. Je potřebí brát kritiku tak, jaká je. Je možno jí vychovat, ale dobrou kritiku lze vychovat jen na basi havlíčkovské: já pán, ty pán.

Poradní sbor rozhlasový

je také otázkou, která ukazuje, jak nevlídně se Radiojournal staví k snahám, aby o rozhlasovém programu se nejednalo v úzké a uzavřené kuchyni, ale aby k rozhlasovému programu mohli pronésti slova rady i kritiky zástupcové různých skupin radioposluchačů. Boj o poradní sbor rozhlasový se chvílemi podobal hře na schovávanou. Nikdo se veřejně nepostavil proti tomuto sboru; ale někde byly síly, které jeho uskutečnění brzdily a mařily. Proto v tomto boji šlo o více, než o poradní sbor rozhlasový; šlo hlavně o to, aby bylo jasno v našem rozhlasu a v Radiojournalu, aby tu nebylo skrytých sil, které pracují nevěřejně a které mají zájem na tom, aby rozhlasová kuchyně byla uzavřena na čtyři zámky. V rozhlasu neplatí: co se doma uvaří, doma se sní. Co se v rozhlasu uvaří, je pak určeno pro desetitisíce a statisíce posluchačů. Proto je potřebí krajní veřejnosti v rozhlasové politice a rozhlasové práci.

Této veřejnosti rozhlasové práce se prospěje — a tím i celému rozhlasu — bude-li rozhlasová kritika na svém místě, dá-li jí tisk více místa a tolik péče, jak to vyžaduje věc tak veřejná jako rozhlas. A za druhé: náš rozhlas bude mítí takovou kritiku, jakou si vychová. Radiojournal dosud nenašel zdravý poměr k radiokritice a ke kritice Radiojournalu. To ukazuje zejména boj o zřízení poradního sboru rozhlasového, k jehož uskutečnění a práci dojde proti vůli některých lidí v Radiojournalu. Radiojournal musí najíti jiný poměr ke kritice.

dopisy

Causa Slovensko

Vážena redakcia!

Každý Slováč s polutovaním musí konštatovať, že náš prínos do celoštátneho kultúrneho života zatiaľ sú naše vlastné trampoty a bolesti, ktorých účelným riešením bude možné priviesť nás reagovať i na všeobecnejšie pomysly.

Problém Slovenska a Slovákov je predmetom živej debaty od samého prevratu a preca nášmu štátu sa dosiaľ nepodarilo tento problém vyriešiť tak, aby to zodpovedalo linii zakladateľov republiky. Tento otáznik našej republiky z roka na rok dostáva inej tvárnosti a čím dlhšie ostane rana otvorená, tým bolestnejšia bude operácia. Česká politická verejnosť o našom stave dáva sa informovať predvažne svojimi ľuďmi, či to už redaktormi z povolania, alebo príležitostnými dopisovateľmi, ktorých informácie nie sú vždy objektívne a viac tľmočia pranie než skutočnosť. Už niekoľkokrát jednotlivci Slováci poku-

sili sa písať do českých novín, ale činili to nesústavne, sporadicky, tak že neostáva nám nič iného, ako tento pokus znovu, ale systematickejšie prevádzať. My sme sa smierili s tým faktom, že slovenská tlač za Moravou sa nečíta, preto nástup do českej tlače nás dvojnásobne zaväzuje.

Dokiaľ zahranične politická situácia bola pre nás tak priaznivá, že obavy o našu existenciu sme mať nemuseli, mohlo obstať to stanovisko, že pomer Čechov a Slovákov pnechajme voľnému vývoju. Dnes ale, keď zahranične politická situácia nás nutká ku zvýšenej pozornosti a absolutnej vnútornej konsolidácii, je v záujme nášho štátu zasadiť sa o reguláciu tohoto pomeru.

Otvorene si musíme priznať, že od niekoľko rokov myšlienka autonómie na Slovensku neobyčajne získala na priťažlivosť. I ten najväčší prirvenec národnej jednoty nemôže zaprieť, že Slováci v prevážnej väčšine sú „gleichschaltovaní“ v presvedčení, že autonómie poťažne regionalizmus — ktorý je len miernejším termínom pre širší pojem — musí prísť a že len po dosiahnutí týchto požiadavok na Slovensku bude sa voľnejšie dýchať. Čím väčší negativizmus Čechov na Slovensku, alebo v Prahe proti timuto prúdu, tým intenzívnejší je tento pohyb. Mladí Slováci si to otvorene priznávajú, starší to zabáľajú do jemnejšie distinguovaných piluliek, ktorých výslednica býva však tá istá... Slováci inteligenti skoro všetci sa osobne známe a tým kontrola tohoto presvedčenia je tým ľahšia.

Postavenie otázky „jeden, alebo dva národy“ Slovákov od prevratu nerozdeľovalo, nakoľko na Slovensku nikto si netrúfal s touto otázkou ísť medzi ľud, ale „autonomia, alebo proti“ boly a sú poľmi politického života na Slovensku, ktoré triedia duchov. Mýlil by sa ten, kto z výsledkov volieb by odvodzoval pravé vyjadrenie a odpoveď Slovenska na túto otázku. Východné Slovensko je ešte vždy javiskom maďarských spôsobov volebných, kde administratívnym nátlakom možno hodne vlivať na politické roztriedenie občanstva; západné Slovensko so svojím intenzívnym poľnohospodárstvom jemnou tkanicou družstevných sietí je viazané na agrárnu stranu.

Je otázkou, čo spôsobilo tento neobyčajný vzrast autonomizmu? Snad' púha nenávisť proti Čechom? Rozhodne nie. Autonomizmus zapríčinil ten politický systém, ktorý pri obsadzovaní miest dával prednosť českému uchádzačovi vzdor tomu, že hlásil sa spôsobilý Slováč. My objektívne konštatujeme, že Slováci preceňujú mocenský aparát štátu, preca však týchto prípadov je toľko, že ich vysvetliť nemožno. Nechcem unavovať štatistikou, ale nepatrný počet Slovákov u četníkov, dôchodkovej kontroly, železničnej služby je zarážajúci. Presun zamestnaní po prevrate spôsobil, že uchádzačov pre štátne-zamestnanecké miesta neobyčajne pribudnulo a k čemu pristupuje aj tá nevýhoda pre Slovákov, že títo pre nepatrný rozsah ekonomickej základne Slovenska nemôžu sa uplatniť v súkromných službách. Tieto skoro absolutne majú v rukách židia a Maďari. K tomu, aby sa tam uplatnili, nie sú na to po stránke rečovej a obchodnej pripravení. Z toho je vysvetliteľné, že tlak na miesta štátne je dvojnásobný. Obmedzovanie funkcií štátu a reštrikcia štátnych úradníkov tento stav len zhoršuje.

Ale nielen úradnícka otázka je tá, ktorá triedi duchov. Otázka prepočítania železničných tarifov a štátnych dodávok bola, ktorá Slovensko ochudobila o miliardy. Tieto veci sú od založenia republiky predmetom prudkej kampane politickej a dosiaľ sa nepodarilo odstrániť disparitu Slovenska a zrovnoprávniť jeho ekonomickej základnu. Riešenie týchto vecí príjde tak neskoro, že nám nič nepomôže, natoľko stanovišťa výroby otázných článkov presunú sa na ekonomicke výhodnejšie miesta. V našej národohospodárskej tlači dosiaľ nenašli sme patričnú ozvenu pre ventilovanie týchto našich požiadavok, ačkoľvek celé východné Slovensko v dôsledku týchto skutočností stratilo svoj priemysel a prešlo k extenzívnemu zeme-

deľstvu, ktoré nie je schopné užiť tamojšie obyvateľstvo na bežnej životnej miere našej republiky. Územie skoro s miliónom obyvateľstva stalo sa pasívnym ku škode nás všetkých a jeho konsumčná potencia priemyselných článkov sa snížila na nepatrnú mieru.

Tieto skutočnosti na Slovensku vyvolaly presvedčenie, že Praha nemá dostatočné porozumenie pre potreby Slovenska, s ktorým macočsky jedná. Tým bola vytvorená atmosféra, zralá pre vzrast autonomizmu aj u tých, ktorí dlhú dobu toto lákadlo zavrholi ako importovaný tovar z nášeho najbližšieho zahraničného nepriateľa.

Štátnická múdrosť by bola veľká, aby Slováci čím väčším počtom boli zastúpení v ústredných úradoch, zahraničnej službe, vojsku a špičkách našich hospodárskych inštitúcií. Tento náš požiadavok je nielen prestyžne politickým, ale i účelovým, nakoľko Slováci i v týchto funkciách by zabúdali byť len strážcami regionálnych požiadavok Slovenska, ale ich orientácia by bola širšia a stretávali by sa s ťažkosťami celého štátneho aparátu, čím vedomie našej štátnosti by neobyčajne vrástlo. I v tejto otázke sme odkázaní na náhody. Nie tu zámernej ruky, ktorá by tu intenzívnejšie zasiahla a talenty odkrývala. Poznám mnoho vynikajúcich mladých Slovákov, ktorí sa dostatočne pripravili, aby prv či pozdejšie sa mohli uplatniť celoštátne. Z našej staršej generácie a ani z Prahy nik sa nestarajú, takže mnohí sa definitívne vzdali jakejkolvek verejnej činnosti a venujú sa svojmu zamestnaniu, kde sa v mase utopia. Pokiaľ dosiaľ sa objavili talenty, môžu to ďakovať len sebe.

Ale aj mnohé psychologické vlivy určovali vzájomnú nedôveru. Česi na Slovensku ťažko opúšťajú svoj životaspôsob a v málokterých miestach so Slováckmi dobre spolunažívajú. Je pravda, že mnohí Slováci majú tiež na tom vinu, ale Česi ako vyspelejší mali by sa viac prispôbovať svojmu okoliu a tlmiť svoju exponovanosť, v záujme účele, za ktorým prišli. S radosťou musím konštatovať, že pre naše spravodlivé požiadavky získali sme mnohých Čechov na Slovensku, ktorí však sami nevedia pochopiť, prečo náprava neprichádza. Výtka maďaronstva mnohým Slovákom, ktorá toľko zlej krve narobila u nás, už uchabuje, nakoľko sami Česi na Slovensku museli sa presvedčiť, že Slováci, či už autonomisti, alebo centralisti, sú bezvýhradne za republiku, v ktorej Slováci našli definitívne miesto. Hungarismus jak politický, tak i kultúrny je medzi Slováckmi na vždy zničený, nakoľko niet a dúfajme nebude činiteľa na Slovensku, ktorý by tento u nás kriesil.

Za týchto okolností je nám záhadou, prečo české časopisy vynikajúcej úrovne prichádzajú s ventiláciou otázky: jeden národ, dva národy, keď ešte iné primérne požiadavky naše nie sú splnené. Dá sa za takejto atmosféry kľudne a vecne debatovať, ba i účelne zasiahnuť? Ja myslím, že sotva. Na Slovensku nenajde ľudí ani smer, ktorý by túto otázku trebárs i len akademicky na stol verejnej debaty nahodil, nie ešte, aby sa stala dejišťom politických bojov. Márne volanie pana Šujana na Hodžu, aby túto vec hodil do politického medzi pospolitý ľud, ktorí je najviac vzdialení chápať túto otázku v linii menovaného pisateľa. Hodža iste lepšie pozná Slovensko, než by chcel s touto otázkou rozvíriať politické boje, ktoré sú pre nás najmenej žiaduce.

Kultúrne separatismus nikdy sme nepestovali ani pestovať nebudeme, nakoľko technické predpoklady pre rozvoj plného kultúrneho života nie sú dané. České časopisy a knihy staly sa

našími dennými potrebami a my s ľútosťou konštatujeme, že ku kultúrnemu životu nemohli sme dosiaľ prispieť väčšou hrivňou. Avšak na literárnom poli objavili sa talenty, ktoré by si zaslúžili väčšej pozornosti českého čitateľstva, na dôkaz toho, že predsudok o našej inferiorite je už prekonaný. So slovenčinou jako literárnym jazykom musíte sa smievať jako so skutočnosťou, na ktoré sa nedá nič meniť, ale to vám iste neprekáža, aby ste s námi nemohli spoločne tvoriť vyššie hodnoty.

Preto netrúpte sa, že by Slováci sa odcudzovali republike, ale každý z vás nech prispeje na svojom mieste, aby všetky nevýhody Slovenska a Slovákov boly odstránené, čím vytvoríme atmosféru lepšieho nášho spoluzivota.

Dr. Eudovít Obtulovič.

V Nových Zámkoch, dňa 19. júna.

(Pozn. redakcie. Nevíme, zda panu pisateli je známo, že p. Šujan, autor článku v „Prítomnosti“ o Hlasistech je Slováck, nikoliv Čech. Také jeho článok byl hlas ze Slovenska, nikoliv české uvažování z Prahy.)

O dočasné neplodnosti žen

Vážená redakce!

Ve svém dopise v posledním čísle Prítomnosti zmiňuje se pan dr. Matoušek o vědeckých námitkách, které pronesl pan dr. Reček v časop. „Praktický lékař“ proti mnou hájené metodě Smuldersové (na základě objevů Ogina a Knause) k zabránění početí dodržením sterilních dob u ženy. Dovolují si upozornit, že má diskuse s panem drem Rečkem ve jmenovaném časopise není ještě ukončena a odkazují pány lékaře na další články v onom odborném listě. Na tomto místě jen upozorňuji, že z řady amerických vědeckých prací, u nás téměř neznámých, a ze zkušeností nasbíraných v Holandsku a v Belgii, vysvítá jasně, že metoda Smuldersova spočívá na přísných vědeckých základech a že dává vesměs dobré výsledky, ovšem jen tam, kde se jí správně, svědomitě a odborně užívá. Poukazují zejména na velmi poučný článek v odborném listu francouzských gynekologů: „Revue française de gynécologie“, od známého učence doc. dr. Raoula de Guchte-neere, který vyvrací vědecké námitky a poukazuje na své vlastní dlouholeté zkušenosti v praxi. Ve všech jím pozorovaných případech byl výsledek naprosto uspokojující. I já mám řadu dopisů od čtenářů knihy, kteří projevují radost a vděčnost za pomoc, kterou tato metoda jim přináší.

Je mi známo, že při přednáškách jedné lékařky v Praze (nevím, jestli jsou to tytéž přednášky, které míní pan dr. Matoušek) se prodávají brožurky — které se i jinak v tisku hodně propagovaly — o „metodě Knausové“. Proti těmto brožurkám dá se mnoho namítati se stanoviska lékařského a etického, a důrazně nato upozorňuji, že tato tak zv. „metoda Knausova“ naprosto není identická s metodou Smuldersovou, které já se zastávám. Aby se předešlo nedorozuměním, byl jsem dokonce nucen, v druhém vydání své knihy před podobnými nedostatečnými a proto klamnými poučeními varovati. Nesprávné užívání metody škodí jen dobré věci a šíří v ni nedůvěru.

Znalost neplodných dnů u ženy má nesmírný sociální význam a proto vítám vřele, že se konečně i u nás šíří veřejnost, zvláště lékařstvo o věc zajímá.

J. E. Georg.

K zařízení vzorné kanceláře a pracovny

je nezbytným: praktický ocelový nábytek „VÁGNERSTYL“, osvědčený dubový nábytek „JERRY“, psací, rozmnožovací a počítačací stroje, jakož i veškeré ostatní kancelářské potřeby od firmy

K. Vágnér. Brno, Park 16